

Romano Boodos

Y H T E I S K U N T A A P A L V E L E V A E R I K O I S L E H T I

Irtonro: 2 euroa.
Ei muita kuluja, keräyksiä tms.

ROMANO MISSIO
Vilppulantie 2 C 4
00700 HELSINKI

Myyntiaika kesä-
elokuu 2009

Nro 2/2009

.CA63

Lehtimyyjä Veijo Rantasalo on tuttu näky Tampereen keskustassa

Tamperelainen Veijo Rantasalo kädessään nippu Romano Boodos -lehtiä on tuttu näky Tampereen keskustassa. Mies on tehnyt lehtikauppaa jo parikymmentä vuotta ihmisten kanssa ystävällisesti rupatellen. Lehdenmyynti tuo hänelle lisäansiota ja sosiaalista terapiaa. Leipä on tienattava monesta eri lähteestä. Rantasalo haaveilee paremmasta elämästä. Hän haluaisi opiskella ja saada vakituisen työn. Myös vaimon löytäminen on toivelistalla.

- Sivu 5

ROMANIMIEHET TEEMANA

Tämän numeron teemana on romanimiehet ja heidän asemansa. Oheisessa kuvassa olevan Veijo Rantasalon lisäksi esittelemme Valden ja Tiukulan Mannen.

Moottoroidulla pyörätuolilla liikkuva Valde tuntee kuuluvansa vähemmistöön sekä vammaisena että romanina. - sivu 12.

Tiukulan Mannen tie on kulkenut romanien lastenkodista Pennsylvaniaan Yhdysvaltoihin. Miehen ikään tullut Manne Lind haluaa edelleenkin auttaa lähimmäisiään.

- sivu 16.

PÄÄKIRJOITUS

Koulutuksen ja yhteistyön iloa

Oppimista on opeteltava. Siksi jo varhaislapsuudessa saadut oppimiskokemukset ovat pohja myöhemmälle oppimiselle, itsetunnon rakentumiselle ja oman osaamisen tunteelle. Vahva suomen kielen oppiminen, matemaattiset valmiudet ja hienomotoriikka ovat niitä asioita, joita lapsi tarvitsee menestyäkseen koulumaailmassa. Näissä asioissa voivat vanhemmat harjaannuttaa lapsiaan jo varhaislapsuudessa leikin avulla, mutta viimeistään esikouluissa erilaisia taitoja harjoitellaan jo toden teolla. Siellä opitaan myös elämässä tärkeitä henkisiä valmiuksia, kuten sosiaalisia taitoja, ryhmätöitä ja vuorovaikutusta. Pikkuhiljaa näiden taitojen myötä siirrytään koulumaailmaan.

Ilman esikoulua voi siirtyminen kotoa kouluun olla lapselle liian radikaali muutos. Tästä seuraa usein väsymistä ja haluttomuutta koulunkäyntiin. Romanilapsista vain noin kaksi prosenttia käy esikoulun ja siksi romanilapsilla on muita useammin hankaluuksia koulunkäynnin aloittamisessa.

Maksuton esikoulu tuo turvallisen keinon tehdä pehmeä lasku koulutiele, jossa ensimmäiset vaiheet ovat kulanarvoisia myöhemmille oppimiskokemuksille. Näitä valmiuksia voi myös ammattitaitoinen koulunkäyntiavustaja auttaa kehittämään. Tampereelle on juuri saatu yksi romanikoulunkäyntiavustaja, mutta vielä on haasteena tuntien riittämättömyys. Kaikki romanikoululaiset eivät vielä pääse tästä hyötymään. Myös toimintamallit hakevat vielä uomiaan. Erityisen tärkeää olisi saada mahdollisuus romanikielen ja -kulttuurin opiskeluun, koska oman kulttuuri-identiteetin vahvistuminen myötä saadaan vahvat oppimisen välineet eri vaiheisiin.

Yhteiskuntamme on rakentunut koulutautumisen ja osaamisen varaan luotujen toimeentulomahdollisuuksien pohjalta. Työ ja toimeentulo ovat oleellisia asioita taloudellisen riippumattomuuden ja mielenterveyden kannalta. Luonnollisesti jokainen meistä toivoo näitä hyviä elämän eväitä lapsille. On tärkeää löytää yhteiskunnallisia keinoja tukea romani-

vanhempia tämän yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi ja valmentaa myös opettajia ottamaan huomioon romanikulttuuri sekä opetuksessa että opetusmateriaalissa.

Valmisteilla oleva romanipoliittinen ohjelma tuo tervetullutta näköalaa koko romaniväestön tilanteeseen ja antaa työkaluja toimia romaniväestön hyväksi. Resurssien saaminen mm. koulutuksen edistämiseen on erityisen tärkeää. Kuntien rahoituskyky on tuettava valtion rahoituksella. Romanipoliittisen ohjelman linjaukset tuovat tähän merkittävää informaatio-ohjausta ja sitä kautta myös resurssiohjausta. Talouskriisin aiheuttamat säästöpainot luovat painetta leikkauksiin, mutta erityisopetukseen, vähemmistöryhmiin tai tukipalveluihin kohdistuvat säästöt eivät ole kannattavia. On pidettävä huoli, että tietyt palvelut turvataan myös vaikeiden aikojen yli.

Romaniväestön syrjintä on edelleen tätä päivää. Etenkin asumisessa ja työllistymisessä syrjintää tulee esille erityisen paljon. On hyvä pohtia erilaisia keinoja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Mitä ei tunne, se pelottaa. Siksi kulttuuritietoisuuden levittäminen on yksi keino tehdä romanikulttuuria näkyvämmäksi ja tutummaksi. Taide ja sen eri ilmaisumuodot ovat tunnetusti yhdistävä tekijä valtaväestön ja romaniväestön välillä. Myös sekä kansalliset että kansainväliset yhteistyömuodot yhteiskunnallisten toimijoiden ja romanijärjestöjen välillä, koulutus, neuvonta sekä konkreettiset toiminnalliset tapahtumat ja tiedottaminen ovat omiaan tuomaan romaneille tietoa omista oikeuksista, tuomaan eri kulttuureja lähemmäs toisiaan ja lisäämään valtaväestön myönteistä suhtautumista romaniväestöön.

Järjestötyötä on tuettava ja jäsennettävä ja edistettävä työn verkostoitumista eri yhteiskunnallisiin toimijoihin ja viranomaisiin. Avoin keskustelu on lähtökohdaksi hyvinvointiin, osallisuuteen ja yhteistyöhön.

LEENA RAUHALA

Romano Missio ry.

Vilppulantie 2 C 4, 00700 Helsinki
Puh. (09) 351 1366, fax (09) 345 2517

HALLITUS 2009

Leena Rauhalta puheenjohtaja, kansanedustaja
Jeppe Isberg yrittäjä
Sirpa Pöllönen oppisopimustoiminnan päällikkö
Brita Lambert ylitarastaja
Pekka Lampinen ylitarastaja
Vaino Lindberg sosiaalineuvos
Tina Mäkelä projektijohtaja
Mertsi Ärling ensihoitaja, AMK
Päivi Rask-Helin romanikulttuuriohjaaja (varajäsen)

KESKUSTOIMISTO
toimisto@romanomissio.fi

Tuula Åkerlund toiminnanjohtaja
tuula.akerlund@romanomissio.fi
Timo Jokela taluspäällikkö
Mervi Pamukci toimistos sihteeri
mervi@romanomissio.fi
Tuula Nyman sosiaaliohjaaja

SOSIAALI- JA DIAKONIAITYÖ

Tuula Nyman sosiaaliohjaaja
puh. (09) 351 1366
GSM 044 300 7815
tuula.nyman@romanomissio.fi

PERHETYÖPROJEKTI

Terno Hagert projektipäällikkö
Kyösti Blomerus perhetyöntekijä
Puh. (09) 3511 366

PÄIVÄKUMMUN LASTENKOTI

Hyväneula, Mieholaantie 158, 16800 Hämeenkoski
Puh. (03) 764 1501, fax (03) 764 5002
Johtaja Helge Haapakoski, puh. (03) 734 1601
Sähköpostiosoite: paivakumpu@romanomissio.fi

KOTIMÄEN PIENRYHMÄKOTI

Kotimäentie 213, 04150 Martinkylä
Puh. (09) 294 4492
Fax. (09) 294 4493
Johtaja Pia Valtonen
Sähköpostiosoite: kotimaki@romanomissio.fi

ROMANINUORTEN OPINTORAHASTO

Sampo 800014-80033.
Merkintä: Lahjoitus/opintorahasto

TÄSSÄ NUMEROSSA

Sonja Lindeman: Parasta elämässäni on perhe	4
Luomisen juhlaa	4
Veijo Rantasalo matkaa kohti parempaa elämää	5
Romanien työllistymisen esteitä kartoitettiin	6
"Romanisyrjintää ei tule hyväksyä"	7
Romanipäivänä omalla kielellä	7
Lasta tuettava vanhempien erossa	9
Kuinka helpottaa lapsen elämää?	9
Viranomaiskoulutusta ja neuvottelua	10
Helsingin kaupunki auttaa romaneja työllistymään	10
Vuoden Etno-Emma Hilja Grönforsille	10
Lapsuudenmuisto lastenkodista	11
Erlaisena erilaisten joukossa	12
Syrjintää ja tasa-arvoa edistetään lailla ja sopimuksilla	13
Poliisikoulutuksessa vahvistetaan kulttuurien tuntemusta	15
Toiminnanjohtajan palsta	15
Taantumakoettelee myösromaniperheitä	15
Tiukulan Manne maailmalla	16

Roti 2 -hanke kannustaa nuoria kouluttautumaan

**Roti 2 on romani-
nuorten työllistymis-
tä ja työmarkkinoilla
pysymistä edesaut-
tava projekti, jossa
nuoria kannustetaan
suorittamaan pe-
ruskoulu loppuun ja
hakeutumaan jatko-
opintoihin. Lisäksi
hankkeen kautta tue-
taan perheiden arjen
hallintaa.**

Toiminnalle on tilaus, sillä monen nuoren romanin koulutie on kuoppainen. Kiusatuksi joutuminen on yleistä, mutta sopeutumista kouluympäristöön häiritsevät myös toistuvat muutot uusille paikkakunnille. Seurauksena on, että tutkinnon suorittaminen vaikeutuu.

Hankkeen tukihenkilöt auttavat ja neuvovat nuoria opintoihin liittyvissä kysymyksissä, tapaavat vanhempia ja toimivat yhdessä koko perheen kanssa nuoren koulunkäynnin edistämiseksi.

– Pienillä jutuilla nuori voi päästä paljon eteenpäin. Tukihenkilö auttaa, tukee ja patistaa jatkamaan vaikeissa tilanteissa, projektissa työharjoittelua suorittava Nadja Bollström sanoo.

Pääkaupunkiseudulla toimivan Glenn Blomeruksen mukaan tukihenkilön työ on kahdenlaista.

– Osa nuorista tulee innokkaasti ohjaukseen. He tietävät, mitä haluavat tehdä peruskoulun jälkeen. Toiset taas etsivät omaa juttuaan.

– Kurikassa nuorilla on tällainen peruskoulun jälkeisessä elämässä ja he haluavat jatkaa ammattikoulussa. Myös vanhemmat ovat aktiivisesti toiminnassa mukana, Päivi Huotari ja Raija Koivisto kertovat.

Nuoria ja heidän vanhempiensa on hankkeessa mukana 63. Tukihenkilöinä työskentelee

Roti 2 -hankkeen tukihenkilöt auttavat ja neuvovat nuoria opintoihin liittyvissä kysymyksissä, tapaavat vanhempia ja toimivat yhdessä koko perheen kanssa nuoren koulunkäynnin edistämiseksi.

sekä romaneja että valtaväestön edustajia.

– Tämä on erittäin hyvä. Näin nuoria koskettaviin asioihin saadaan kummankin puolen näkökulmat, tukihenkilö Helena Ilmonen pohtii.

Työ- ja
elinkeino-
toimistot
sekä
perhetukipalvelut
tutuiksi

Tukihenkilöitä koulutettiin Keski-Uudenmaan ammattiopistolla Järvenpäässä 23. – 24. maaliskuuta. Ohjaus- ja tukityön perusteiden täsmentämisen li-

säksi esiteltiin työ- ja elinkeinotoimistojen sekä sosiaalitoimen perhetukipalvelujen toimintaa.

Monen romaninuoren koulu-ura voi katketa jo peruskouluun. Vaikka opiskeluun herää usein myöhemmin, päiväopiskelu ei ole helppoa, sillä perhe ja koti pitää hoitaa. Tällöin vaihtoehtoiset opiskelumuodot, kuten oppisopimuskoulutus ja käyttöihin perustuvat koulutukset kasvattavat houkuttelevuuttaan.

– Muun muassa erilaiset koulutukset, työharjoittelut ja työelämävalmennukset auttavat pääsemään kiinni työelämään, kertoo työvoimaohjaaja Sari Koskinen-Nurmi Keski-Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimis-

tosta.

Myös romanikulttuurin näkyminen työpaikoilla mietityttää nuoria. Kysymykset, kuten naisten perinneasuun pukeutuminen, ovat työnantajan ja työntekijän välillä sovittavia asioita. Useimmiten näissä ei ole ongelmia, ellei pukeutumista ohjaa turvallisuussäädökset tai työasulinjaukset.

Julia Mälkki ja Anitta Järvelä esittelivät tukihenkilöille

Järvenpään Auerkulman perhetukikeskuksen palveluja ja toimintamuotoja. He painottivat koulunkäynnin huomioimista perheen arkirytmisessä. Koululle ja läksyille on varattava aikaa. Vanhempia kannustetaan myös huolehtimaan, että lapset sitou-

tuvat kouluun.

– Tärkein työvälineemme on keskustelu. Lapsia ja vanhempia tukemalla autamme heitä löytämään voimavaroja ja keinoja, jotka poistavat tai vähentävät huolia, kuten koulunkäyntiin liittyviä ongelmia, Mälkki ja Järvelä kertovat. Muina menetelminä perhetukikeskuksessa käytetään pelejä, tehtäviä, haastattelua, luovaa toimintaa sekä vertaisryhmiä.

Roti 2 -hanke on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Opetushallituksen rahoittama, hallinnoinnista ja koordinoimista vastaa Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda.

OTTO ALA-NISSILÄ

Romano Boodos

Número 3/2009 ilmestyy syyskuun alussa. Lehteen tarkoitettujen materiaalien on oltava Romano Mission toimistolla viimeistään 31.7. Laita kuoreen tunnus "Romano Boodos". Materiaalin voi lähettää myös sähköpostilla osoitteeseen toimisto@romanomissio.fi.

Julkaisija: Romano Missio ry

Kustantaja:
Kotimaa-Yhtiöt Oy

Päätoimittaja:

Tuula Åkerlund

Toimistusihteeri:

Paula Huhtala/
Kotimaa-Yhtiöt Oy

Lehden ulkoasu:

Valfrid Åkerlund/
Grafimus Oy

Toimitusneuvosto:

Tuovi Putkonen, Malla Laiti,
Taina Cederström.

Tilaus- ja ilmoitushinnat:

Vuosikerta 15 euroa,
jäsenille jäsenetuna.
Irttonumero 2 euroa.
Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Ilmoitushinta 1 euro/pmm

Painopaikka:

Suomen Lehtiyhtymä, Tuusula

Tilaukset ja osoitteenmuutokset:

Vilppulantie 2 C 4
00700 Helsinki.

Puh: (09) 351 1366
Telefax: (09) 345 2517

Internet: www.romanomissio.fi

ISSN 1239-9779

Sonja Lindeman: Parasta elämässäni on perhe

Olen 30-vuotias Sonja Lindeman ja kahden lapsen, Vanessa (5 v.) ja Mirjam (1 v.), äiti. Asun Turun Halisissa aviopuolisoni Sepon kanssa.

Olen syntynyt Ruotsissa, Västeråsissa, josta muutimme Keski-Suomeen Viitasaarelle ollessani kuusivuotias. Lapsuuteni perheeseeni kuuluivat minun lisäksi isä ja äiti sekä kolme siskoa ja yksi veli, eli meitä lapsia on yhteensä viisi. Olen saanut omistaa hyvän ja rakastavan kodin. Siitä sain elämäni eväitä aikuisuuteen roppakaudella, vaikkakin osannutkaan niitä vielä silloin ymmärtää. Nyt aikuisiällä ne ovat uudelleen palaneet mieleeni rakentavina ja eteenpäin luotsaavina.

Hyvien sosiaalisten taitojeni ansiosta minulla oli paljon erilaisia kavereita. En muista, että olisin koskaan tuntenut itseäni kavereiden seurassa erilaiseksi tai että olisin joutunut kärsimään etnisestä taustani. Suurin osa kavereistani oli pääväestön lapsia.

Missään vaiheessa kouluaikani en kokenut syrjintää tai mustalaiseksi haukkumista jotakin yksittäisiä konflikteja lukuun ottamatta. Lapsena suurin haaveeni oli tulla isona opettajaksi, mutta jossakin vaiheessa nuoruus hukutti haaveeni opettajan ammatista.

laisia urheilulajeja, kuten luitelua ja hiihtämistä. Rakastin myös lukemista ja käsitöiden tekemistä. Nyt kahden pienen lapsen äitinä ainoaksi harrastuksekseni on kiireen keskellä jäänyt ompeleminen.

Lahjakas oppilas lopettaa opiskelun

Peruskoulun päättymisen jälkeen hain tietysti lukioon ja pääsinkin erinomaisen koulumenestyksen ansiosta. Mutta opiskelujen alkamisesta muutamien päivien kuluttua sekä innostukseni että motivaationi lukio-opiskelua kohtaan romahtivat täysin. Syytä innon romahtamiseen en oikeastaan tiedä, vaikkakin nyt osaan nähdä, että minua asetetut odotukset ja toiveet olivat murrosikäisen nuoren maailmassa liian painavat.

Jätettyäni lukion ja luovuttuani perheeni asettamista koulutustavoitteista menin talveksi töihin miettimään tulevaisuuttani ja hengähtämään hetkeksi. Oltuani jonkun vuoden töissä muutamassa eri paikassa edessäni olikin suuri elämäntoive ja muutto minulle täysin vieraseen kaupunkiin, Turkuun.

Näin suuri elämän mullistus muutti tietysti ystäväpiiriäni, vaikka muutamat läheisimmät heistä ovat kyllä pysyneet ystävinäni edelleen. Lapsena ja nuorena harrastin paljon eri-

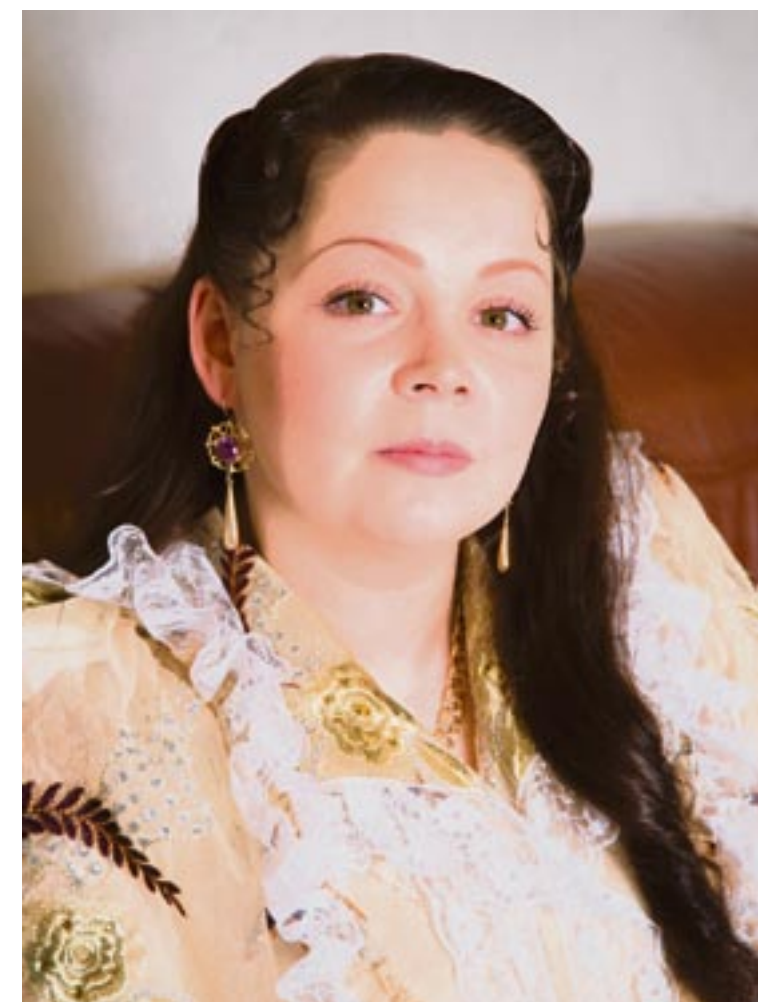
Perheen ja lasten aika

Perheen ja lasten aika

Aikuisiällä - jos tätä nyt aikuisuudeksi voi vielä iän puolesta sanoa - olen 24 tuntia vuorokaudessa kotiäitinä. Suuri haaveeni on päästä vielä joskus kokeilemaan siipiäni opiskelussa ja haasteellisessa työssä, kunhan lapset tästä hieman kasvavat. Turkuun muuttaminen uudisti tai paremminkin laajensi ystäväpiiriäni roppakaupalla, ja olen saanut hyviä uusia ystäviä edellisten lisäksi.

Katson itseäni ulkopuolelta ja mietin, millainen on Sonja Lindeman. Luonnehdin häntä kiltiksi ja sosiaalisilta taidoiltaan erinomaiseksi. Hän on myös sympaattinen ja joskus jopa ärsyttävän järjestelmällinen sekä pikkutarikka.

Elämäni lentävä lause on ehdottomasti: Jos teet jotakin, tee se hyvin tai älä tee ollenkaan. Juontaako mottoni keskenjääneiden opiskelijujen harmittelusta - mene ja tiedä. Olen kuitenkin onnellinen. Sen saavat minussa aikaiseksi Jumalan suoma elämän tasapainoisuus ja erityisesti lapset.

Turkulainen Sonja Lindeman, kahden pienen lapsen äiti, haaveilee pääsevänsä opiskelemaan ja saavansa haasteellisen työn.

Parasta elämässäni on oma perhe ja kaikki ne, jotka kuuluvat siihen. Tulevaisuudelta toivon paljon ja monenlaisia asioita. Eniten kuitenkin toivon

sitä, että osaisin antaa lapsilteni oikeanlaiset elämän eväät tähän maailmaan sekä kasvatata heidät luottamaan Jumalan rakkaudelliseen huolenpitoon.

TEKSTI MERTSI ÄRLING
KUVA VESA AALTONEN

Luomisen juhlaa

Luomisen juhlaa jälleen täynnä on kaikki maa...” Tähän virteen on helppo keväällä ja kesällä yhtyä. Kaikki elävä ympärillämme luonnossa kertoo Jumalan kädenjäljestä, hänen hyvydestään. Pohjolan kesän herkkä kauneus on sydäntä särkevän koskettavaa.

”Kun minä katselen taivasta, sinun kätesi työtä, kuuta ja tähtiä, jotka olet asettanut paikoilleen...”, sanoo psalminkirjoittaja. Hän hämmästelee Luojan suuruutta, ihmetellen sitä ihastelee. Kukapa voisi selittää kaiken sen, mitä me saamme ympärillämme nähdä ja kokea. Aamukasteinen maa paljaiden jalkojen alla, juhannusruusun tuoksu ja pääskyjen kirkkaat äänet, poutapilvet sinisellä taivaalla. Ja jossakin taivaan kirkkaudessa maailmankaikkeuden äärettömyys ja kosminen hiljaisuus. Miten osaisimme tästä kaikosta oikein kiittää ja muistaa iloita?

”Mikä on ihminen! Kuitenkin sinä häntä muistat. Mikä on ihmislapsi!

Kuitenkin pidät hänestä huolen.” Näin kysyy psalminkirjoittaja. On sanottu, että ihminen on oikeasti ihminen vain silloin, kun hän on yhteydessä Luojaansa. Tosi ihmisyyys toteutuu vain tässä yhteydessä. Elämän salaisuudesta avautuu meille tämän elämän aikana vain vähän. Uskon salaisuus avautuu vain aavistuksen verran.

Ei tärkeää ole tietää paljon, ei tärkeää ymmärtää kaikkea ja hakea kaskille selitystä. Tärkeää on se, että Jumala on ja hän on hyvä. Hän, joka meitä muistaa. Hän, joka meistä pitää huolen. Jokainen ihminen on äärettömän arvokas, Jumalan kuva. Ei tärkeää ole se, miten hyvin onnistumme tässä elämässä, miten paljon saamme aikaan, mitä meistä jää kertomaan olemassaolostamme.

Tärkeää on se, että meillä on Jumala, joka armahtaa. Tärkeää on, että me kaikki heijastamme tätä Jumalan hyvyttä ja rakkautta toinen toisillemme. Lähimmäisen rakkauttamme kysytään erityisesti eri tavalla

Anita Leppälä on Sievin seurakunnan kirkkoherra.

ajattelevien, eri uskontoa ja kansanryhmiä ja etnisiä taustoja edustavien parissa.

Ainoana koko luomakunnasta vain ihmisellä on taju hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Ihmisyyteen kuuluu aina myös vastuu - vastuu koko luomakunnasta, sen hoitamisesta ja varjelemisesta. Se on tehtävänä vaativa ja haastava.

Ihmisyyteen kuuluu vastuu toisesta ihmisestä. Jos me tästä jotakin ymmärrämme, ymmärrämme jotakin Jumalan valtakunnan salaisuudesta.

ANITA LEPPÄLÄ

Veijo Rantasalo matkaa kohti parempaa elämää

Veijo Rantasalo tutulla paikalla: Tampereen rautatieaseman edustalla myymässä Romano Boodos -lehtiä.

Tampereen keskustassa tunnetaan hyvin Romano Boodos -lehti ja sen aktiivisen irtonumeromyyjä Veijo Rantasalo. Hän on myynyt lehtiä kaupungin keskustassa jo parikymmentä vuotta ystävällisesti ihmisten kanssa rupatellen.

Kolmissakymmenissä oleva nainen pysähtyy juttelemaan Rantasalon kanssa. Hän on Rantasalon vanha tuttu. – Kuule. Et usko mitä tein. Keräsin adressin, että saisin jatkaa lehden myyntiä asemalla. Lähetin sen myös presidentin kansliaan, kertoo Rantasalo naiselle. – Älä, ihan totta. Sepä oli hyvä, vastaa nainen. Lehden myynnin VR:n myöntämä lupa myydä Romano Boodos-tampereen rautatieaseman alueella on tärkeä. Hän on usein rukoillut, että saisi jatkaa myyntiä. Pari päivää myöhemmin hän saa VR:ltä tiedon lehdenmyyntiluvan jatkamisesta.

Tampereilaiset ovat uteliaita

– Yleensä ihmiset kyselevät romanikulttuurista, kiele-

tä ja tavoista. Yleensä he ovat ystävällisiä ja uteliaita. Mutta joskus kuulee ilkeitäkin sanoja. Pahinta on kun haukutaan mustalaiseksi.

Hymyilevän ja ystävällisen miehen tuntee moni. Rantasalo on kuitenkin myös romani, ja moni lyö häneen ennakkoluulojen täyteen romanileiman.

Romano Mission lehden myynti ei elätä miestä, mutta tarjoaa pienten ansioiden lisäksi sosiaalista terapiaa. – Tässä saan jutella ihmisten kanssa. Se on tärkeää, Veijo Rantasalo sanoo.

Rantasalo on aikaisemmin kärsinyt masennustiloista ja on saanut tähän myös lääkitystä. Silloin lehden myynti ja ihmisten parissa oleminen oli paras terapiaa.

Rantasalo myy parhaina päivinä useita kymmeniä lehtiä, toisinaan taas vain muutaman. Hän saa kaksi euroa maksavasta lehdestä osan itselleen ja tietänsä lehdellä kuukaudessa noin 150 euroa.

Lehden myynnin lisäksi hän siivoo, tekee kirpputorikeikkaa ja monenlaista sekalaista työtä, mitä onnistuu saamaan.

Veijo on käynyt peruskoulun ja lukion. Hänen ensimmäinen työpaikkansa oli Tampereella. Hänellä on takanaan työhistoria mm. siivoojana Tampereen kaupungilla ja ISS Palvelut -siivousyhtiöllä. Nyt Rantasalo pyrkii irti siivoustyöstä sekä terveydellisesti syistä että sil-kasta halusta parempaan.

Tavoitteena parempi elämä

Rantasalon haaveena on päästä yliopistoon tai korkeakouluun, suorittaa tutkintoon ja päästä vakituisen kunnan työhön. Hän on pyrkinyt Järvenpään kristilliseen opistoon ammattiinvalmentavalle Parempi Elämä -kursseille. Se valmentaa diakonia- ja päihdealalle, jossa hän saisi auttaa ihmisiä.

Tulevaisuuden ammatti on Veijolla vielä haussa, mutta päämäärä on selvä: parempi elämä.

Elämä muuttui uskon myötä

Rantasalon elämä muuttui, kun hän tuli uskoon 1984. Samalla jäi alkoholin käyttö. Nyt usko on yksi hänen elämänsä tukipilarista.

– Sukulaiset pyysivät minua hullunlaiseurakuntaan. Menin sinne aikaani kuluttamaan, en tulemaan uskoon, hän kertoo. – Mutta toisin kävi. Papin sanat osuivat kohdalleen. Ihan kuin hän olisi puhunut minulle.

Nyt Veijo käy uskonnollisissa tilaisuuksissa monta kertaa viikossa. – Uskonto antaa sellaisen perusruhan, jota maailma ei voi antaa, hän pohtii. Hän kokee Jumalan auttaneen jo useaan otteeseen ponnisteluuksissa kohti parempaa elämää. Hän kertoo, kuinka Jumala kerran auttoi häntä siivoustyös-

sä Koskikeskuksessa, että jaksoi työpäivän loppuun. Hänen toisessa keuhkossaan oli vettä eikä hän tiennyt sitä.

Messukylän poikia

Rantasalo on juuriltaan tamperelainen, hänen lapsuudenmaisemansa ovat Messukylässä. Isä oli molemmissa sodissa ja haavoittui vakavasti jatkosodassa.

– Isää luultin jo kuolleeksi, mutta hän eli ja heräsi kolme viikkoa myöhemmin sotilassairaalasta, kertoo Rantasalo. Veijon isä teki työuransa tienrakennustöissä.

Veijo Rantasalo asuu vuokratyössä Hallituskadulla. Siellä hän on asunut jo 20 vuotta. Romanikulttuuri on osa hänen identiteettiään. Joihinkin ilmiöihin hän suhtautuu kriittisesti, kuten romanien väistämisyvelvollisuuteen ja veritoksoon. Hän toivoo väkivallan loppuvan.

Työpaikkaa vaikea löytää

Rantasalo puhuu romaneihin kohdistuvista ennakkoluuloista, jotka yhä elävät vahvasti. Nuoren romanimiehen on siksi vaikea päästä kiinni työelämään. Ehkä työvoimapolusta tulee romanien tilaisuus.

Romanimiehistä vain pienellä osalla on töitä. Rantasalo veikkaa että korkeintaan kahdella kymmenestä. Hänen mielestään yksi syy tähän on

se, että ”romanit ovat tottuneet tekemään kauppa ja elämään eri tavalla, eikä ole opittu muuta”. Myös koulutuksen puute ja vapaus liikkua ovat tilanteen taustalla.

– Tilanne on muuttumassa ja seuraava sukupolvi on jo erilainen, hän huomauttaa. Varsinkin suuremmilla paikkakunnilla, kuten Pirkanmaalla tai Helsingin alueella, romanit tiedostavat koulutuksen ja ammatin tärkeyden. Pirkanmaalla asuu noin 1500 romanina ja koko maassa kymmenisen tuhatta.

Töihin ja naimisiin

Veijo Rantasalo haaveilee paremmasta elämästä; säännöllisestä vakituisesta työstä. Sama haave on monella muullakin romanilla. Rukouksen alla vapaalla poikamiehellä on myös kauniin ja hyvän vaimon löytäminen.

– Leipä on otettava monista lähteistä, hän sanoo hymyillen. Jälleen yksi tuttu kävelee ohitse ja tervehtii Veijoa.

– Kaikki minut tuntee täällä keskustassa, tuttuja on hirveä määrä. Tämä tuntuu hyvältä, hän toteaa ja lähtee.

– Osta lehti!, huutaa Rantasalo hieman myöhemmin tavaratalon edessä. Nuorehko mies pysähtyy, juttelee hetken Veijon kanssa, ja ostaa. Rantasalolta käy kauppaneuvon työ.

RISTO MAJANIEMI
TEKSTI JA KUVA

Vähäinen koulutus ja työkokemuksen puute sekä ennakkoluulot ovat keskeisiä romanien työllistymisen esteitä. Tämä käy ilmi viime syksynä julkaistusta tutkimuksesta.

Romanien työllistymisen esteitä kartoitettiin

Tutkimuksessa kartoitettiin työnhakijana olevien romanien itsensä, työvoimaviranomaisten ja työnantajien näkemyksiä romanien työllistymisen esteistä ja myös keinoista, jolla työllistymistä voitaisiin parantaa. Tämä on ensimmäinen laajempi romanien työllisyyttä koskeva selvitys.

Tutkimuksen mukaan valtaosa työnhakijana olevista romaneista piti työpaikan saamista oman tulevaisuutensa kannalta erittäin tärkeänä.

Tutkimuksen tulosten mukaan työnhakijana olevat romanit jakautuivat työllistymisen näkökulmasta ainakin kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä ovat ne, joiden peruskoulu oli jäänyt kesken ja sen loppuunsaattaminen on tärkeää. Toinen ryhmä ovat ne, joilla peruskoulu oli suoritettu, mutta joilla ei ole ammatillista koulutusta ja joille jatkokoulutus on tärkeää. Kolmas ryhmä ovat ne, joilla on koulutusta ja työkokemusta, mutta jotka tarvitsevat tukea erityisesti työpaikan etsinnässä ja työllistymisessä.

Koulutus on väylä työelämään

Romanien vähäinen koulutus nousi tutkimuksessa suureksi huolen aiheeksi. Hyvin monella työnhakijana olevalla romanilla oli pelkästään kansa- tai peruskouluopinnot koulutuksena. Peruskoulu oli hälyttävän monilla jäänyt kesken, etenkin nuorilla. Kyselyn mukaan monet työttömänä työnhakijana olevista olisivat kuitenkin halukkaita suoritta-

maan peruskoulun päätökseen. Hakeutuminen esimerkiksi ammatillisiin opintoihin edellyttää usein hyvää päästötodistusta peruskoulusta. Peruskoulusta jatko-opintoihin siirtyminen näyttää olevan monille romani- nuorille kriittinen vaihe, jolloin tarvitaan erityistä kannustusta ja pysähtymistä oman tulevaisuuden vaihtoehtojen pohdintaan. Kotien ja koulujen välinen yhteistyö on tärkeää.

Hyvin monilta puuttuu myös ammatti. Lähes kaikkiin työtehtäviin ja ammatteihin vaaditaan nykyään koulutus. Perinteiset romaniammattit eivät enää eläitä ja pelkällä peruskoulupohjalla pääsy työmarkkinoille on monien mielen takana. Sellaisia työtehtäviä ei nykyään juuri ole, joihin riittää pelkkä peruskoulupohja.

Koulutusta vaaditaan myös useimpiin romanien toiveammatteihin, joista monet liittyvät kasvatukseen, hoiva-, kuljetus- ja palvelualoihin. Monilla näistä ammattialoista tarvitaan työntekijöitä. Tämän lisäksi on tärkeää, että romaniväestön ammatilliset valinnat myös laajenevat ja he koulutautuvat ja hakeutuvat eri ammatteihin sekä korkeampiin opintoihin. Lahjakkuutta romaniväestössä varmasti riittää.

Koulutus tärkeää työpaikan saamiseksi

Työnhakijana olevat romanit pitivät tutkimuksen tulosten mukaan koulutusta tärkeänä oman työllistymisensä kannalta. Kiinnostus hakeutua koulutukseen vaihtelee. Syytä voivat olla

arkuus ja omat ennakkoluulot sekä vähäiset opiskeluvaihtoehdot sekä tiedon puute eri ammateista ja niihin vaadittavasta koulutuksesta. Tämä korostaa kouluissa annettavan opinto-ohjauksen ja ammatinvalinnanohjauksen sekä opintoihin valmentavan koulutuksen merkitystä. On tärkeää, että romaninuoret osallistuvat aktiivisesti tällaiseen ohjaukseen.

Myös kotien ja perheiden kannustava asennoituminen nykyään koulutus. Perinteiset romaniammattit eivät enää eläitä ja pelkällä peruskoulupohjalla pääsy työmarkkinoille on monien mielen takana. Sellaisia työtehtäviä ei nykyään juuri ole, joihin riittää pelkkä peruskoulupohja.

Kokemukset työnhauussa kohdatuista ennakkoluuloista ovat monille romaneille tuttuja. Vaikeudet työpaikan saamisessa ovat olleet omiaan lannistamaan koulutettujakin romaneja. Tässä suhteessa tarvitaan vielä paljon valistusta ennakkoluulojen poistamiseksi ja myös tukea työelämän kynnyksen ylittämiseksi.

Romaneja toimii monissa ammateissa. Tiedotusvälineissä on kerrottu rohkaisevia esimerkkejä eri työtehtävissä toimivista romaneista. Monet työelämässä nyt olevat romanit korostavat oman tahdon ja rohkeuden merkitystä työpaikan saamisessa. On vain uskallettava "aukoa ovia". Useat työllistyneet romanit kertoivat ennakkoluulojen hälvenneen työpaikalla, kun on päässyt näyttämään, kuka on ja mitä osaa.

Tutkimuksessa kartoitettiin työnantajien näkemyksiä romanien palkkaamisesta työtötehtäviin. Vaikka osa suhtautui kielteisesti, yli puolet kyselyyn vastanneista työnantajista oli valmis palkkaamaan romanin, kunhan koulutus ja ammattitaito olivat riittävät. Sellaiset työnantajat, joilla oli kokemusta työhajottelu- ja työllistymisen taitoja, työkokemusta ja rohkeutta hakea työpaikkoja.

Tutkimuksen mukaan romanit tarvitsevat enemmän työvoimatoimistojen tukea työpaikkojen etsimisessä ja työnantajien myönteistä asennetta työn ja harjoittelupaikkojen tarjoamisessa.

Moni valmis palkkaamaan romanin

Kokemukset työnhauussa kohdatuista ennakkoluuloista ovat monille romaneille tuttuja. Vaikeudet työpaikan saamisessa ovat olleet omiaan lannistamaan koulutettujakin romaneja. Tässä suhteessa tarvitaan vielä paljon valistusta ennakkoluulojen poistamiseksi ja myös tukea työelämän kynnyksen ylittämiseksi.

Romaneja toimii monissa ammateissa. Tiedotusvälineissä on kerrottu rohkaisevia esimerkkejä eri työtehtävissä toimivista romaneista. Monet työelämässä nyt olevat romanit korostavat oman tahdon ja rohkeuden merkitystä työpaikan saamisessa. On vain uskallettava "aukoa ovia". Useat työllistyneet romanit kertoivat ennakkoluulojen hälvenneen työpaikalla, kun on päässyt näyttämään, kuka on ja mitä osaa.

Tutkimuksessa kartoitettiin työnantajien näkemyksiä romanien palkkaamisesta työtötehtäviin. Vaikka osa suhtautui kielteisesti, yli puolet kyselyyn vastanneista työnantajista oli valmis palkkaamaan romanin, kunhan koulutus ja ammattitaito olivat riittävät. Sellaiset työnantajat, joilla oli kokemusta työhajottelu- ja työllistymisen taitoja, työkokemusta ja rohkeutta hakea työpaikkoja.

HANNELE SYRJÄ

Lisätietoja: www.tem.fi, nimellä Syrjä Hannele ja Valtakari Mikko, Romanien pitkä matka työn markkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 22/2008.

PÄÄMINISTERI MATTI VANHANEN KANSAINVÄLISEN ROMANIPÄIVÄN SEMINAARISSA: ”Romanien syrjintää ei tule hyväksyä”

Kansainvälisen romanipäivän puheessaan pääministeri Matti Vanhanen nosti esille monta romaneille tärkeää asiaa. Hän puhui mm. syrjinnästä, romanipoliittisesta ohjelmasta, nuorista ja romanien työllisyydestä.

Romanit kohtaavat edelleen laajamittaisista syrjintää Euroopassa. Tätä ei tule hyväksyä. Haasteet ovat monissa maissa suuret. Suomella tulee olla valmius toimia EU-tasolla romanien aseman edistämiseksi jatkossakin, sanoi pääministeri Vanhanen puheessaan.

Suomessa romaneja edustavat organisaatiot ovat tehneet pitkäjänteistä yhteistyötä viranomaisten ja poliittisten päättäjien kanssa. Romaniasian neuvottelukunnan edustajat tapasivat pääministerin marraskuussa 2007, jolloin he kertoivat näkemyksistään Suomen romanien elinolosuhteiden kohentamisesta ja tarpeesta saada romaneja koskeva kokonaisvaltainen ohjelma. Sen jälkeen romanien elinolojen parantamiseksi tarvittavista toiminnoista on tehty esiselvitys ja nyt peruspalveluministeri Paula Risikko on asettanut työryhmän valmistelemaan romanipoliittista ohjelmaa.

– Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman tutkimuksen tulokset romaniväestön sijoittumisesta työmarkkinoille ovat tärkeitä ja ne tulee huomioida romanipoliittista ohjelmaa valmistellessa. Suomi tarvitsee kaiken työvoiman käyttöönsä väestön ikääntyessä. On tärkeää, että romanit ja työnantajat löytävät toisensa nykyistä paremmin, ja että romaniryittäjyyttä tuetaan, Vanhanen sanoi.

Keskustelemalla kulttuuri näkyväksi

Suomen romanien kulttuurista ja sen eri piirteistä on parin viime vuoden aikana keskusteltu aikaisempaa enemmän medias- ja Vanhasen mielestä on hyvä, että kulttuurista keskustellaan - vain siten se voi tulla näkyväksi ja vakavasti otettavaksi osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Romanikulttuurin ilmiöiden ymmärtäminen edellyttää romanien historian tuntemista.

– Suomen romanit ovat suomalaisia ja heidän historian tutkimista on osa Suomen historiaa. Valtiovalta arvostaa romanien antamaa panosta osallistumisessaan Suomen sotien 1939 - 1945.

– Yhteisestä ja omintakeisesta historiasta huolimatta Suomen romaneista ei ole olemassa yhtenäistä historian kirjoitusta. Ei ole mahdollisuutta tutustua romanien historiaan.

Hankeesta romanien historian kirjoittamiseksi on keskusteltu romaniasian neuvottelukunnan kanssa. Opetusministeriö näyttää hankkeelle

alustavasti vihreää valoa.

– Hanke on toteutuessaan historiallinen myös kansainvälisesti: tiettävästi muissa Euroopan maissa ei ole toteutettu romaniväestön historiaan keskeistä tutkimusta. Tälle työlle haluan antaa täyden tukeni.

Vanhasen hallitusten aikana on toteutettu myös muita romaniväestön kannalta merkittäviä uudistuksia. Vuonna 2005 vakinaistettiin lääninhallitusten yhteydessä toimivat alueelliset romaniasian neuvottelukunnat. Romanien ja viranomais- ja yhteisten rakenteiden kehittämisellä on ollut merkittävä vaikutus kuntien ja alueiden toimintaan romaniväestöä koskevissa asioissa.

Tällä hallituskaudella Opetushallitus on myöntänyt vuosina 2008 ja 2009 valtionapua yhteensä 20 kunnalle 300 000 € romanilasten perusopetuksen tukemiseen kehittämiseksi. Valtionapua ollaan jatkamassa vuodelle 2010.

Vähemmistöjen ääni kuuluviin

Romaniväestön omien osallistumismahdollisuuksien kehittäminen on Vanhasen mukaan ensiarvoisen tärkeää.

– Kansallisten vähemmistöjen kuulemisesta poliittisessa päätöksenteossa tulee kantaa erityistä huolta varsinkin silloin, kun väestöryhmällä itsellään ei ole omaa edustajaa edustuksellisisa elimissä. Olen iloinen romanitaustaisten ehdokkaiden osallistumisesta ja menestyksestä viime syksyn kuntavaaleissa. Kannustan romaniväestöä toimimaan myös itse aktiivisesti myös perinteisen puolueitoiminnan ja vaalien kautta, sanoi pääministeri Matti Vanhanen kansainvälisen romanipäivän puheessaan.

ROMANIMIEHET JA PAHA OLO

Olen tavannut paljon upeita romanimiehiä, auttavaisia, huomaavaisia, läpeensä rehellisiä, kohteliaita, ahkeria, tunnollisia eli ihmisiä, joita arvostan. Monet ovat kokeneet vaikeita asioita ja kuitenkin ovat kasvaneet ihmisinä suuriin mittoihin. Olen saanut myös aivan hämmästyttävää ystävällisyyttä.

En jatka tätä ylistystä, vaan mieleissäni on toinenkin asia.

Olen tavannut myös monia, joista olen ihollani tuntenut, että he voivat huonosti. Minulle on myös kerrottu, että on iso joukko romanimiehiä, jotka voivat huonosti.

Tästä pahoinvoinnista tai pahanolon tunteesta ei ole helppo puhua. Asiaa pahentaa vielä miesten kuvitelmat, että heidän tulisi olla vahvoja eikä heikkoutta ja pahaa oloa saa näyttää.

Syvä paha olo on asia, joka yleensä aina hakee tien purkautumiseen. Ellei siitä puhuta, se purkautuu muuten.

Se voi purkautua sairastamalla, päihteisiin turvautumalla ja muuna itsetuhoisuutena. Ääritilanteissa jopa hengen riistona itseltään tai toiselta. Jokainen tällainen tapahtuma on järkyttävä onnettomuus ja ympäristölle kova pala.

Miesten pahanolon on joutunut ankarasti kokemaan myös moni romaniainen. Tämä on ehdottoman väärin. Yksikään nainen ei saisi joutua ottamaan vastaan iskuja eikä hän saisi viedä sitä.

Amnesty maailmanlaajuisesti ja Suomen Amnesty omassa maassamme on parin vuoden ajan kampanjoinut teemalla ”Joku raja”. Kaikilla tasoisilla tulee toimia naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi, myös romanien keskuudessa. Oma paha olo ei saa purkaa toiseen ihmiseen. Jos joku on saanut osakseen väkivaltaista kohtelua, on tilanteeseen uskallettava hakea apua.

Apua on syytä hakea sekä sen, joka syyllistyy väkivaltaisiin tekoihin, että sen, joka on tullut kaltoin kohdelluksi. Onneksi apua on tarjolla. Hienoja ovat esimerkiksi Ensi- ja turvakatien toimintapisteeet. Vaikka ne ovat erityisesti naisia varten, sieltä voivat apua ja neuvoja saada myös miehet. Myös romanien päihdeprojekteissa on ihmisiä, jotka osaavat ja

haluavat auttaa.

Tärkeää on oivaltaa, että milloinkaan väkivalta ei ole toisen syytä. Jokaisen miehen ja naisen on otettava vastuu itsestään, uskallettava ottaa.

* * * *

NÄYTTELY VAROKAA MUSTALAISIA!

Näyttelyt ovat mielenkiintoisia.

Niissä kannattaa viettää aikaa ja katsella ja ihmetellä oikein runsaasti. Mitä kauemmin niissä viipyy, sitä enemmän avautuu uusia asioita. Näin on myös näyttelyssä Varokaa mustalaisia.

En pitänyt ennakkoon näyttelyn nimestä. Enkä uskonut, että Luxenburgin kaupungin museolla olisi meille jotain annettavaa romaniasioissa. Mutta viihdyin näyttelyssä. Siellä muina opastettiin hyvin ja löysin mielenkiintoisia asioita. Taas kerran huomasi, että näyttelyssä kannattaa käydä ja todella pysähtyä kunnolla. Aion käydä Hakasalmen huvilassa uudestaan!

Näyttely on lähellä eduskuntataloa, vastapäätä kansallismuseota, vain yli Mannerheimintien. Näyttely on auki keskiviikosta sunnuntaisiin 11-17 ja torstaisin klo 19 saakka. Varokaa mustalaisia -näyttely on esillä elokuun loppuun asti. Suosittelen!

* * * *

ROMANO MIRITS

Romano Mirits -radio-ohjelmaa olen yrittänyt seurata. Kiitos Raila Halmetojalle pitkistä rupeamasta ohjelman tekemisessä. Tiedän, että jokainen radi-ohjelman tekemisessä on suuri työ. Nyt ohjelmasta on ottanut vastuun Tuovi Putkonen. Tervetuloa! Sinä, Tuovi, tunnet asiat ja tunnet ihmiset. Saan kuulla mielenkiintoisia asioita aina sunnuntaihin kello 17.45 (huom. uusi aika!). Tietokoneihmiset voivat onneksi kuunnella ohjelman myös myöhemmin [www. areena.yle.fi](http://www.areena.yle.fi). Suositellen mullekin!

PAAVO LOUNELA

Lasta tuettava vanhemprien erossa

Vanhempien ero vaikuttaa aina lapsiin. Se, kuinka ero vaikuttaa ja kuinka lapsi tuo sen ilmi, vaihtelee. Tähän vaikuttaa mm. lapsen ikä ja temperamentti, aiemmat kokemukset, perheen tilanne, onko lapsella läheisiä aikuisia tukenaan, oliko ero yllätys, kuinka vanhempien ero hoidetaan ja se, kuinka vanhemmat voivat. Seuraavassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton nettisivuilta koottua tietoa ja ohjeita, kuinka lapsia voi auttaa, kun vanhemmat eroavat.

Vanhemmat voivat lievittää lapsen ahdistusta ja auttaa häntä sopeutumaan muutokseen. Lapsen tunteet voivat olla ristiriitaisia: suru, pelko, pettymys, epäluottamus, turvatomuus, raivo, viha, ikävä, ylilylyys, joskus myös helpotus.

Aikuinen voi eron hetkellä käydä itse lävitse yhtä elämänsä vaikeinta vaihetta. Vaatii herkkyyttä ja lapsen todellisten tarpeiden näkemistä, jotta voi asettaa lapsen asemaan ja auttaa häntä. Tämä on vaikeaa: vanhempi ei välttämättä tahdo tai jaksa nähdä lapsensa surua.

Elämä jatkuu vaikeuksista huolimatta

Vanhemman ei tulisi käyttää lasta oman ahdistuksen purkanavana, vaan luoda lapselle uskoa siihen, että vaikeuksista huolimatta elämä jatkuu. Lapsi tarvitsee turvallisuutta, rakkautta ja mahdollisuutta puhua tunteistaan ja huolistaan. Aikuisten velvollisuus on turvata lapselle riittävän turvallinen lapsuus. Lapselle saa kertoa, että on itsekin surullinen ja välillä itkettävä, mutta omia vaikeita tunteita tulee käsitellä toisen aikuisen kanssa.

Käytännössä vanhempi on erokriisin keskellä usein erilainen kuin tavallisesti: ehkä hiljaisempi, ärtyneempi, itkuisempi. Lapselle on tärkeää sanoa,

että se ei johdu lapsesta. Lapsi syyllistyy asioista, joista ei puhuta avoimesti ja luulee, että vika on hänessä. Voit sanoa: ”Äiti on nyt surullinen, mutta se ei johdu sinusta.”

Vanha viisaus ”Hyväksy asiat, joita et voi muuttaa” on kipeä,

mutta tosi. On luonnollista, että sekä vanhempi että lapsi haittailee välillä vanhaan. Usein lapset ja joskus vanhemmatkin haaveilevat pitkään, että vanhemmat vielä palaisivat yhteen. Muistot ja haaveet ovat tärkeitä. Uuteen tilanteeseen

sopeutumista kuitenkin helpottaa se, että pyrkii elämään tässä ja nyt, rakentaa mahdollisimman hyvää uutta elämää niistä aineksista, jotka nyt ovat käytössä. Jatkuva väliaikaisuuden olo syö tunnetta elämän hallinnasta.

Itkua, raivokohtauksia, vatsakipua

Etenkin pienet lapset, jotka eivät osaa vielä kuvata vaikeita tunteitaan sanoin, saattavat tukahduttaa vaikeat tunteensa, lohduttaa vanhempaa, olla ko-

rostatun kilttejä ja toivoa, että se saa vanhemmat palaamaan yhteen. He saattavat heräillä keskellä yötä, vastustaa nukahdamista, nähdä pahoja unia, taantua kehityksessään, esim. taantua vauvamaisesti.

He voivat menettää ruokaluuaan tai syödä enemmän kuin yleensä, olla aggressiivisia ja saada raivokohtauksia tai itkeä ja marista sekä olla ärtyisiä. He saattavat vetäytyä muiden lasten seurasta, leikkiä ilottomasti tai raskaasti tai tuoda leikkiin aggressiivisia hahmoja. He voivat pelätä menettämistä ja vanhemmasta eroon joutumista tai oirehtia päänsäryllä tai vatsakivuilla.

Kouluikäinen ymmärtää jo paremmin eron tosiasiana ja sen kokonaistilanteen, esim. eroon johtaneita syitä. Hän on usein lojaali molemmille vanhemmilleen ja häntä hämmentää, jos vanhemmat riitelevät hänestä ja hänen kasvatuksestaan tai pyrkivät lahjomaan häntä omalle puolelleen.

Kouluikäinen saattaa osoittaa

surua menettämisestä, esim. itkeskellä, kokea arvottomuutta, tunnetta siitä, että hänet on hylätty. Hän voi pelätä joutuvansa eroon molemmista vanhemmistaan, esim. lastenkotiin tai tuustaan, esim. jaksaa huolehtia tai olla kiinnostuneita hänestä.

Teini-ikäinen voi hävetä eroa

Teini-ikää lähestyvä lapsi haluaa olla mahdollisimman samanlainen kuin kaverinsa ja vanhempien ero voi aiheuttaa häpeää. Lapsi ei ole samalla tavoin riippuvainen vanhemmistaan kuin nuorempana ja hän voikin paeta kodin vaikeuksia harrastuksiin ja ystävien pariin. Varhasteini tai teini-ikäinen saattaa hakeutua uusiin harrastuksiin, jotka voivat olla jännittäviä ja jopa vaarallisia ja jotka tarjoavat mahdollisuutta hakea hallinnan ja onnistumisen tunteita.

Hän saattaa haluta suojella ja puolustaa vanhempiaan tai

käyttää tilannetta hyväkseen, syyllistää ja manipuloida vanhemmat toimimaan mielensä mukaisesti. Hän voi osoittaa kiukkua ja vihaa toiselle tai molemmille vanhemmille, arvostella etenkin sitä vanhempaa, jonka kokee syylliseksi eroon, kyseenalaistaa vanhempiensa moraalaa ja vastuullisuutta. Hän saattaa purkaa pahaa oloaan ja samalla pyytää siihen apua vastuuttomalla käytöksellä, esim. näpistelemällä ja valehtelemalla.

Hän voi oirehtia päänsäryllä tai vatsakivuilla etenkin vaikeimmilla hetkillä tai hän voi kokea hankalaksi solmia suhteita vastakkaiseen sukupuoleen; etenkin tytön voi olla vaikeaa luottaa poikiin.

Lasten oireet usein häviävät tai ainakin lievenevät, kun erovuheen tasaantumista on kulunut noin vuosi. Erityisesti, jos lapsen oireet ovat hyvin voimakkaita, pitkätyvät tai häiritsevät kohtuuttomasti lapsen elämää, on hyvä hakea lapselle ja puolustaa vanhempiaan tai

lan tai kouluterveydenhuollon kautta. Tämä on hyvä tehdä myös silloin, kun vanhempi ei omassa pahassa olossaan jaksa olla lapsensa tukena siten kuin haluaisi. Tällöin myös muut lapselle tärkeät aikuiset, esim. isovanhemmat tai kummit, ovat lapselle tärkeä tuki.

Lapsen saatava surra yhdessä

Eniten lapsi kaipaa yhteistä asioiden jakamista, yhdessä selvistä. Suuri osa lapsista selviää erosta ilman ulkopuolista tukea.

Ensimmäiset vuodet eron jälkeen voivat olla vanhemmalle hyvin haastavia. Arkea ja sen kysymyksiä ei voi jakaa toisen aikuisen kanssa, työssä käynnin lisäksi on jaksettava yksin hoitaa koti ja lapset, lasten käyntönsä on tavallista haastavampaa, arjesta puuttuu romanttiikka ja erotiikka, voi olla taloudellisia huolia.

Vanhempi, joka tapaa lapsiaan harvemmin, voi kokea

suurta tuskaa ja ikävää yhteisen arjen menettämisestä. On hyvin yleistä mieltä silloin, oliko eroratkaisu sittenkään oikea. Hyvät muistot ja ikävä entiseen voivat yllättää voimakkaana vielä usean vuoden jälkeen.

Vanhempien ero ei väistämättä aiheuta lapselle ongelmia myöhemmin elämässä. Vaikeasta tilanteesta selviämisen yhdessä välittävien aikuisten avulla voi lopulta kasvattaa lapsesta entistä vahvemman ja kypsemmän. Se voi luoda lapselle kokemuksia siitä, että elämän vaikeita asioita voi kohdata ja niistä voi selvitä.

Vaikeista tunteista huolimatta kenenkään ei tarvitse luopua omanarvontunteestaan tai itsekunnioituksestaan. Tämä kasvattaa itseluottamusta, uskoa elämään ja omaan selviämiseen muissakin elämän haasteissa. Parhaassa tapauksessa ero on lopulta lapselle kasvun mahdollisuus. On myös erotilanteita, joita lapsi toivoo ja jotka helpottavat lapsen elämää.

KUINKA HELPOTTAA LAPSEN ELÄMÄÄ?

● On hyvä, jos vanhemmat voivat yhdessä kertoa lapselle, että he eroavat. On tärkeää korostaa sitä, että ero on aikuisvälinen asia ja päätös, joka ei johdu lapsista eivätkä lapset mitenkään olisi voineet vaikuttaa asiaan.

● Lapset usein syyttävät jollakin tavoin itseään vanhempiensa erosta: ”Isi ei olisi lähtenyt, jos minä olisin kiltimpi.” Onkin tärkeää vakuuttaa lapselle kerta toisensa jälkeen, että hän ei ole syytä vanhempiensa eroon. Lapsen on tärkeää tietää, että vaikka vanhemmat eivät enää asu yhdessä, he molemmat rakastavat edelleen lasta ja haluavat olla hänen kanssaan ja huolehtia hänestä.

● Kerro lapselle rehellisesti ja hänen ymmärtämällään tavalla, kuinka arki konkreettisesti muuttuu, esim. kuka muuttaa ja minne. Aluksi kysymykset voivat olla vanhemmallekin epäselviä. Lapselle voi kertoa, ettei vanhempi itseään tiedä vielä vastausta kaikkeen, mutta selvittää asiaa ja kertoo sen sitten lapselle.

● Rohkaise lasta puhumaan tunteistaan. Joskus tunteista on helpompi puhua esim. tarinan tai leikin avulla. Voit kertoa

tarinan vaikkapa hiiriperheestä vastaavassa tilanteessa ja kuvata, mitä hiirilapsi pöhtii ja pelkää. Voit kysellä lapsen ajatuksia: ”Miltä arvelet, että hiiri pojasta tuntuu? Rakastavatko hänen molemmat vanhempansa häntä edelleen?”

● Anna lupa lapsen tunteille ja kysymyksille. Kerro, että kaikki tunteet ovat normaaleja ja hyväksytyjä. Voit sanoittaa tunteita lapsen avuksi: ”Näen, että olet surullinen. Haluatko puhua siitä?” Yhdessä voidaan myös miettiä keinoja tulla toimeen vaikeiden tunteiden kanssa ja sietää niitä, esim. liikunta, keskustelu, kirjoittaminen, maalaaminen, musiikki, itkeminen, mukavien asioiden tekeminen, hieronta, läheisyys. Vaikka tunteet ovat sallittuja, niiden vallassa ei voi tehdä mitään, esim. toisten ihmisten ja esineiden vahingoittaminen on kiellettyä.

● Useimmat lapset esittävät kysymyksen miksi: Miksi teidän piti erota? Siihen kannattaa vastata selkeästi ja vastata huolella. Vastaus jää lapsen muistiin, hän pöhtii sitä vielä monta kertaa ja se voi muokata vahvasti hänen asenteitaan, esim. milloin on sopivaa erota.

● Yhdessä voidaan jutella siitä, minkälaisista lapsella ihan konkreettisesti on kumman vanhemman luona: kuinka sinne mennään, mitä leluja ja huonekaluja siellä on, missä lapsi nukkuu, missä syödään, onko lapsella oma huone, onko lähellä kavereita?

● Muutoksen keskellä on tärkeää pitää kiinni lapselle tutuista arkipäivän rutiineista ja rytmistä.

● Lasta helpottaa, jos muutoksista huolimatta jotkut asiat pysyvät muuttumattomina, esim. koti, koulu, päiväkotia, kaverit, leikkihuone, harrastukset ja suhteet läheisiin ihmisiin, esim. yhteys toisiin isovanhempiin ei katkeaa eron vuoksi.

● Älä mustamaalaa lapselle hänen toista vanhempaansa, vaikka tunteesi häntä kohtaan olisivat minkälaiset tahansa - pura omat vaikeat tunteesi jonkun toisen aikuisen kanssa. Kunnioita ja tue lapsen suhdetta toiseen vanhempaansa. Lapsen on saatava säilyttää myönteinen mielikuva molemmista vanhemmistaan.

● Jos toinen vanhempi mustamaalaa sinua lapsellesi, eikä hänen kanssaan asiasta pys-

ty keskustelemaan, tilanne on hankala sekä sinulle että lapsellesi. Yrityksessä voit olla asias-tyydyttävä, mutta on tärkeää, että olet huolissasi siitä, kuinka tilanne vaikuttaa lapseesi. Pyydä ex-puolisiasi lopettamaan haukkumisesi lapselle, vetoa lapsen etuun.

● On hyvä sopia mahdollisimman säännöllisistä tapaamisista ja tehdä niistä sopimus, jonka lapsikin tietää.

● Aina ei toisen vanhemman koti ole turvallinen esim. väkivaltaisuuden tai päihdeongelman vuoksi. Lasta voi pelottaa vanhemman luo meneminen. Lasta ei voi pakottaa toisen vanhemman luokse, hänen turvallisuuttaan ei saa vaarantaa. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan lastensuojeluviranomaisten apua.

● Kun lapsi tulee luoksesi toisen vanhemman luota, hän voi vaatia aikaa ja kärsivällisyyttä sopeutuakseen taas toiseen kotiin. Puhelut, sähköpostiviestit ja poissa olevan vanhemman valokuva auttavat pitämään yhteyttä yllä erossa oltaessa.

● Jos lasta tapaa harvoin, voi tulla houkutus viettää aina

huippueritysaikaa, kun kohdataan. Lapselle itselleen on yleensä tärkeämpää jakaa tavallista arkea vanhemman kanssa, tehdä yhdessä ihan tavallisia mukavia asioita, esim. pyöräillä, käydä uimassa, valmistaa ruokaa, ulkoilla, katsoa tv:tä, jutella. Myös järjkeitä ja turvallisia rajoja tarvitaan.

● Vanhempien erosta on hyvä kertoa esim. päiväkodin ja koulun opettajalle, jotta he tietävät, että lapsella voi olla vaikeaa ja osaavat tukea tätä.

● Vanhemman on tärkeä huolehtia sekä itsensä että lapsensa hyvinvoinnin perustoista: ulkoilla, liikkuu, syödä ravitseeva ruokaa sopivasti, nukkuu riittävästi, tavata ystäviä, tehdä asioita, jotka tuntuvat mukavilta.

● Useimmat vanhemmat hyötyvät ammatillisesta keskusteluvasta erokriisissään. Se voi auttaa mm. jaksamaan ottaa lapsen etua paremmin huomioon. Asioiden jakaminen omien läheisten kanssa on myös helpottavaa. Useilla paikkakunnilla järjestetään ryhmiä eronneille vanhemmille. Apua tarjoavia tahoja ovat mm. oman paikkakunnan sosiaali- ja terveystoimi, seurakunta, eri järjestöt ja yksityiset psykoterapeutit.

ETELÄ-SUOMEN ALUEELLISEN ROMANIASIAIN NEUVOTTELUKUNNAN KUULUMISET:

Viranomaiskoulutusta ja neuvotteluja

Miten toimin, että voin parhaiten auttaa romaniasiakastani? Neuvoja tähän viranomaisten kysymykseen Etelä-Suomen läänihallituksen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta (Aronk) on antanut monta kertaa. Viime vuonna koulutusta romaniasioihin sai noin 2100 viranomaista.

Viranomaisia on koulutettu eri oppilaitoksissa, työvoima- ja elinkeinotoimistoissa, terveydenhoitoalan laitoksissa, kouluissa ja poliisikoulussa. He ovat saaneet työkaluja omaan työhönsä, jotta he voisivat kohdata romaneja asiakassuhteissa niin, että siitä olisi todellista hyötyä romaneille.

On ollut yllättävää, miten vähän tavalliset suomalaiset

viranomaiset tietävät roma-neista. Siksi kouluttaminen on nähty hyvinkin tarpeelliseksi.

Tästä kertoo esimerkiksi palaute, joka tuli poliisikoulusta: - Nykyään pysäytän romanin ajaman auton vain silloin, kun huomaan siihen todellista tarvetta. Olen oppinut näkemään myös romanit yksilöinä.

Romanilasten koulunkäyntiä tuetaan Etelä-Suomen alueella. Opetushallitus myöntää valtionavustusta hankkeisiin, joiden tavoitteena on romanilasten koulunkäynnin tukeminen. Etelä-Suomen romaniasiain neuvottelukunta on mukana näissä hankkeissa, joita on mm. Helsingissä, Vantaalla, Kouvolassa ja Imatralla.

Alueellinen romaniasiain neu-

vottelukunta on myös mukana lasten kouluneuvotteluissa, jos vanhemmat niin toivovat.

Etelä-Suomen Aronk ja valtakunnallinen romaniasiain neuvottelukunta neuvottelevat Helsingin yliopiston opettaja-

jainkoulutuslaitoksen kanssa tavoitteena saada luokanopettajien koulutukseen oma osio romanikulttuurille.

Paikallisia romanityöryhmiä

Lääninhallituksen aloitteesta on perustettu paikallisia romanityöryhmiä Lahteen, Vantaalle, Haminaan, Lappeenrantaan ja Imatralle. Niissä kunnan viranomaiset ja paikalliset romanit yhdessä miettivät, miten tukea ja

auttaa romaneja osallistumaan yhä enemmän koulutukseen ja kaikenlaiseen osallistumiseen oman kunnan alueella. Tällainen työmuoto on todettu hyväksi, sillä näin voidaan vaikuttaa oman paikkakunnan tarpeisiin.

Lääninhallituksen toimialueella on järjestetty erilaisia romaniasioita koskevia neuvotteluja. Muun muassa Helsingin kaupungin kanssa neuvotellaan neuvolatyön kehittämisestä romaniasiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Neuvolatyöntekijät voisivat ajoissa huomata puutteita romanilapsen kehityksessä ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.

Helsingin kaupungin kanssa on myös neuvoteltu romanien työllistymisen edistämisestä

kaupungin työtehtäviin. Tästä aiheesta on erillinen juttu tässä lehdessä.

Etelä-Suomen romaniasiain neuvottelukunnan työntekijöiden tietämystä käytetään mm. seuraavissa yhteistyöelimissä: Opetushallituksen koulutustöihin ohjausryhmä ja Opetushallituksen valtionavustushankkeen ohjausryhmä, Sosiaali- ja terveysministeriön romaniasian neuvottelukunta ja työjaosto, Helsingin diakoniaopiston Tempo-projektin ohjausryhmä, Helsingin kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden koordinaatioryhmä sekä Sosiaali- ja terveysministeriön romanipoliittisen ohjelman ohjausryhmä.

MALLA LAITI

Helsingin kaupunki auttaa romaneja työllistymään

Helsingin kaupunki tarjoaa erityistukea romaneille, jotka haluavat kouluttautua ja sijoittua kaupungin töihin. Tuki on tarkoitettu lähinnä helsinkiläisille romaneille.

Kaupunki auttaa oppisopimus- ja rekrytointikoulutuksiin liittyvien harjoittelupaikkojen löytämisessä, kun kyseessä on romanihakija. Työvoimapulan takia Helsingin kaupunki kouluttaa itse työntekijöitä tuleviin tarpeisiinsa. Koulutuksen jälkeen työpaikka kaupungin tehtävissä näyttää siksi todennäköiseltä.

Oppisopimuskoulutuksen kautta voi opiskella esimerkiksi lähihoitajaksi, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaksi, catering-

alalle sekä liikunnanohjaajaksi. Asioidessaan työvoimatoimistossa romanin tulee mainita halustaan työllistyä Helsingin kaupungille. Hänelle voidaan tarjota tukityötä tai työharjoittelua. Tällaisen työharjoittelun kautta voi löytyä työpaikka oppisopimiskoulutukseen. Mahdolliselle työnantajalle voi kertoa, että osa palkasta voidaan saada työvoimatoimiston kautta esimerkiksi palkkatukena.

Rekrytointikoulutus on lyhyttä, muutamasta kuukaudesta kahteen vuoteen kestävä koulutus.

Romani hakee koulutukseen sähköisen työnhaun eli e-rekryn (www.helsinki.fi) kautta. Rekrytointikoulutuksen

kautta voi hakeutua muun muassa sosiaali- tai catering-alalle. Esimerkiksi catering-koulutus voidaan luoda oman ryhmän romaniohjaajille.

Halutessaan työllistyä Helsingin kaupungille romanin tulee ottaa yhteys Etelä-Suomen lääninhallitukseen Malla Laitiin (malla.laiti@laaninhallitus.fi) sen jälkeen, kun on hakenut koulutuspaikkaa. Laiti ilmoittaa romanihakijan nimen eteenpäin kaupungille, jotta romanihakijan tiedot voidaan poimia muiden hakijoiden joukosta.

Lisätietoja oppisopimus- ja muusta koulutuksesta www.helsinki.fi

Romanit olivat olleet markkinoilla Kokkolassa ja tulivat Evijärven Hautaan. Kysyi Lempi Hautala Tyyriltä:
– Mitenkäs siellä markkinoilla meni?
Siihen Tyri sanoi:
– Ei nyt ole rahaa eikä ruokaa, mutta ei paljon itketäkään.

Tarjoilija:
– Onhan tuossa taulussa seinällä kirjoitettu.
Vihtori:
– Voi hyvä tarjoilija, kun en minä saa irti, sillä en osaa lukea. Mutta tuokaa tuota, mitä tuo paksu miehenkin syö.

(Tie omana, keppi turvana –kirjasta Eero A. Hautala, Pietarsaaren kaupunginmuseo)

Vuoden Etno-Emma Hilja Grönforsille

Mestarikansanlaulaja Hilja Grönfors sai vuoden 2008 Etno-Emman. Palkintoraatia säväytti Grönforsin vahva, aito perinnetunnelmointi, oman heimonsa lauluvibraatto sekä ”omiensa” tekstiaiheet.

Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat ry (AKT) jakoi vuoden 2008 Emma-palkinnon maaliskuussa Emma-gaalkonsertissa. Emmat jaettiin 23. kerran.

Hilja Grönfors on laulanut lapsesta asti. Rakkautta ja suuri kiinnostus romanien perinteeseen ja erityisesti musiikkiin johti siihen, että Hilja aloitti järjestelmällisen laulujenkeruun.

Tuhansien ajokilometrien jälkeen Hiljalle on kertynyt jo toistasataa Suomen romanien laulua. Tällä ensimmäisellä omalla levyllään hän yhdessä Latšo

Džinta -yhtyeen kanssa esittää lauluarteistosta 14 kappaletta. Laulujen keskeisiä aiheita ovat sydämen riemut ja murheet sekä hevosilla kulkeminen.

Latšo Džintan jäsenet ovat tuttuja monista yhteistä -edustavathan he suomalaisen nykkykansanmusiikin kärki-kaartia. Phurane Mirits -albumilla vierailivat Maria Kalaniemi haitarissa sekä Olli Varis mandoliinissa.

Hilja Grönfors palkittiin musiikistaan Etno-Emmalla.

LAPSUUDENMUISTO LASTENKODISTA: Anja-tädin lähtöä en unohda ikinä

Lastenkodissa kasvanut Tuulikki Roininen muistelee lapsuuttaan, johon liittyi hylkäämisen kokemuksia. Maailman kultaisimman hoitajan lähtö lastenkodista on jäänyt mieleen erityisen kipeänä muistona.

Olin kuukauden ikäinen, kun jouduin Sipoon Martinkylässä sijaitsevaan lastenkotiin. Äitini oli liian nuori huoltajaksi, ja siksi joutui luovuttamaan minut pois. Sosiaaliviranomaisten mielestä viisitoistavuotias ei ollut sopiva kasvattamaan pientä lasta. Aikakausi oli myös poliittisesti ja yhteiskunnallisesti keuhkoa. Elettin yhteislakon aikaa vuonna 1956.

Olin noin nelivuotias, kun mieleni alkoi tallentaa erilaisia tapahtumia. Muistan niitä yhä. Istuin monet kerrat kotimme rappusilla ja mietin maailman menoa ja joutumistani lastenkotiin. Mietin, miksi minä kasvan tällaisessa ympäristössä, miksi meitä on niin paljon. Jokaisella oli niin kiire, eikä kukaan kiinnittänyt minuun huomiota. Olin niin monet kerrat yksin ja peloissani. Vaikka olin vasta lapsi, tiesin, mitä ympär-

ristössä tapahtuu. Meitä lapsia oli todella paljon ja kaikki tulivat hyvin samanlaisista lähtökohdista.

Luoja oli antanut minulle kuitenkin jotain, mikä kiehtoi monia hoitajia. Sain huomiota ja näennäistä rakkautta enemmän kuin moni muu. Lastenkodissa me jouduimme kohtamaan kuitenkin monenlaisia hylkäämiskokemuksia.

Katsekontakti häiriintyy

Paljon puhutaan katsekontaktin vaikutuksesta lapsen kehitykseen ja luottamusprosessiin. Meitä lastenkodin lapsia hoitivat niin monet silmäparit, että katsekontakti häiriintyi automaattisesti. Me emme saaneet koskaan sitä pysyvää, tuttua ja turvallista katsetta. Kokeakseen turvallisuuden tunteen lapsi tarvitsee yhden tai kahden ihmisen toistuvan katseen. Me saimme tietenkin monenlaisia katseita, riippuen siitä, millä päällä hoitajat sattuiivat olemaan.

Olin uskaltanut kiintyä maailman kultaisimpaan hoitajaan, Anja Miettiseen. Minun mielestäni hän oli maailman kaunein ihminen ja hänellä oli kaikkein ihanimmat hiukset. Hän tuli muuttamaan monien meidän lasten elämää sekä positiiviseen että negatiiviseen suuntaan. Sitä en vielä silloin tiennyt.

Olin vain kuukauden ikäinen,

kun Anja Miettinen tuli hoitamaan meitä lastenkotiin. Jos-tain syyistä hän kohdisti minuun enemmän huomiota kuin muuhin. Hän kasvatti meitä erityisellä rakkautella. Mitä enemmän hän antoi meille huomiota, sitä enemmän omassa lapsen maailmassani alkoi tapahtua sisäisiä murtumisia ja pienoista kiintymystä. Voinko ja uskallanko todella kiintyä? Niinhän monet muutkin olivat luvanneet, mutta sitten lähteneet. Miten hän tekisi poikkeuksen?

Lapsi on kuitenkin niin kummallinen persoona, että hänen sisäiset muurinsa murtuvat ja sulavat hänen ympäriltään silloin, kun hän kokee jonkun aikuisen rakkautta. Anja vei minua kotiinsa. Se oli elämänsäni suuri asia. Näin silloin ensimmäistä kertaa perheen elämä lastenkodin ulkopuolella. Kun muut lapset nukahtivat, hän tuli monesti luokseni, otti syliinsä ja vei omalle puolelle. Silloin minä sain nukkua maailman ihanimman hoitajan vieressä. Kuitenkin aamun tullessa huomasin aina herääväni omasta vuoteistani. Se oli kenties suurinta rakkautta, mitä siihen mennessä olin saanut kokea.

Anja-täti, sinä lähdet pois!

Tuli kuitenkin se päivä päivien joukossa, jolloin olin kasvokkain sen todellisuuden kanssa, että

Anja-täti lähtee pois. Korvissani ei soinutkaan muuta. Anja-täti, sinä lähdet pois! Sinähän lupasit rakastaa minua aina! Miksi teet tämän? En voinut millään ymmärtää, mistä oli kysymys ja kuinka tämä oli mahdollista. Nämä ajatukset pyörivät päässäni, enkä tajunnut enää mitään, mitä ympärillä tapahtui. Syvällä sisimmässäni tiesin, että Anjan lähtö on totta.

Sitten tulivat ne yöt ja päivät, kivun ja pelon hetket, jolloin vain mietin Anjan lähtöpäivää. Niin tuli aamu, jolloin meille lapsille ilmoitettiin hetki, jota olin jo pitkään pelännyt, vapistunut ja hikoillut. Anja-täti lähtee pois! Muistan sen aamun kuin kuvastin ikkunaan liimautuneena. Juoksin pukuhuonee-

seen, josta oli tullut meidän kohtaamispaikkamme. Juoksin sinne häidissäni. Ajattelin, että kun olen oikein kiltti, hän ei lähde pois elämästäni. Silloin en vielä ymmärtänyt, että se oli miellyttämisen haluani, jonka olin omaksunut, jotta minua rakastettaisiin.

Olin pukuhuoneessa ennen muita lapsia. En ollut ehtinyt vielä edes pukeutua, sillä minulla oli niin kiire meidän kohtaamispaikkaamme. Anja-täti oli jo järjestellessään vaatteita ja tekemässä muita sen päivän töitä. Emme puhuneet lähdöstä mitään. Yritin miellyttää kaikessa. Varmaankin hän sen huomioi, mutta ei maininnut mitään.

Takerruin Anjan hameeseen

Anjan viimeinen työpäivä lähestyi loppuaan ja tiesin, mitä oli odotettavissa. En voinut muuta kuin takertua hänen hameeseensa kiinni ja toisella kädellä patteriin. Takerruin sellaisella voimalla kuin vain neljävuotias voi takertua pelon hetkellä. Huusin, minkä kurkustani sain irti. Mikään ei kumminkaan auttanut. Otteeni patterin ja hameenliepeen välillä vain tukke- ja huutoni yltyi ylymistään. Toiset lapset ja hoitajat tulivat seuraamaan tapahtumaa. Huomasin, että joku oli tullut Anjan ja minun väliin ja yritti irrottaa meitä toisistamme.

En tietenkään jaksanut kauan panna vastaan, vaan lyhyistyin lattialle patterin viereen ja itkin. Koko maailma sumeni ympärilläni. Herättyäni tästä kaikesta luulin nähneeni unta, mutta pian tajusin, kuinka todellista kaikki oli ollut.

Se oli ensimmäinen hylkäämisen kokemus, jonka muistan sekä fyysisellä että henkisellä tasolla. En unohda koskaan, mitä silloin tapahtui.

Minulla meni vuosia toipua tuosta kokemuksesta. Myöhemmin pystyin tapaamaan Anja Miettisen jälleen. Silloin olin jo seitsemäntoistavuotias. Minulla meni kuitenkin vuosia ennen kuin pystyin kiintymään jälleen.

TUULIKKI ROININEN

ERILAISENA erilaisten joukossa

48-vuotias sähköpyörätuolia käyttävä Valde on monelle tuttu näky kotikaupungissaan. Hän kokee olevansa monellakin tapaa erilainen.

Vammaainen romani, pyörätuolin vanki on monelle harvinainen näky. Valde ei ole antanut vammautumisensa häiritä sen enempää liikkuvaa luonnettaan kuin itse elämää. Hän kyllä tietää, mitä on olla vähemmistö vähemmistössä.

Pyörätuoli on tumma ja uljas ratsuni

Valden lapsuutta ja nuoruutta ovat värittäneet pitkälle aikuisikään valkeat sairaaloiden seinät. Aikaan sisältyy paljon ikäviä muistoja, mutta myös naurua ja pojille ominaisia koltosiakin.

– Lapsuuttani on suuresti värittänyt sairaalaelämä, sillä olen joutunut viettämään suurimman osan elämäni erilaisissa sairaaloissa. Myös parhaimmat kaveri- ja ystävyysuhteeni liittyvät sairaala-aikaan.

– Aikoinaan pyörätuoliin jouduin lääkäreiden hoitovirheen takia. Hoitovirheen seurauksena tuli tetraplegia eli neliraajahalvaus. Vuosien saatossa virhe on kerryttänyt monia liittämissairauksia ja ongelmia, joiden johdosta terveyden tilani on koko ajan huonontunut.

Valde kasvoi Keski-Suomessa vanhan karjalaisummun adoptiolapsena. Lapsuus oli rakkautta täyttävää aikaa. Keski-suomalaisessa kodissa oli myös usein ohikulkevia romaniperheitä yövieraana.

Hyviä eväitä elämän tielle

– Pääväestöön kuuluvan karjalaisummo antoi minulle ja kaksoveljelleni peruskristillisen kasvatuksen, joka sisälsi monia hyviä eväitä elämän tielle. Vaikka suurimman osan opetuksesta olen vuosien kuluessa hukannut kurkusta alas, arvostan edelleen adoptioitini lämmintä sydäntä. Vasta viime vuosina lapsuuden hyvät neuvot ja ohjeet ovat alkaneet palautua mieleeni.

– Luonamme kävi paljon

myös ohikulkevia romaniperheitä, etenkin kesäisin. Näiden tutuksi tulleiden perheiden lasten kanssa joskus leikin, joskus en.

– Osa sekä romanivanhemmista että pääväestön äideistä ja isistä kielsi lapsiaan leikkimästä kanssani, koska olin erilainen. Nämä olivat niitä ensimmäisiä syrjimyksen ja rasismien osoituksia minua kohtaan. Toisille syynä oli etninen taustani ja toisille vammaisuuteni.

Ostan markalla ja myyn kahdella

Sairaalakierteen keskellä Valde sai peruskoulunsa suoritetun loppuun, vaikkakin useassa eri oppilaitoksessa. Lapsuuden suuri haave tulla hyväksi hevostenkasvattajaksi ja valmentajaksi pakostakin jäi vai haaveeksi pyörätuoliin sidotun nuoremiehen elämässä. Monet isot taistelut viranomaisen kanssa ovat jättäneet mieheen pysyvän jäljen: vammaainen ei ole sama kuin vajaanäköinen.

– Lapsena sosiaali- ja terveyspalvelut kohdallani olivat puutteelliset. Päälimmäiseksi mieleeni on jäänyt ehdottomasti se, kuinka huonosti viranomaiset kohtelivat minua. Minua puhuteltiin kuin vajaanäköistä tai ainakin tosi tyhmää, vaikka pääni toimi ja toimii edelleen kuin veitsen terä.

– Oliko syynä romaniuteni vai vammaisuuteni? En tiedä. Luulen että molemmat. Eihän romani ja vielä vammaainen romani voi ymmärtää asioita.

– Peruskoulun jälkeen minulla oli kiinnostusta lähteä opiskelemaan. Senhetkiset ongelmat ja terveydentilani vaihtelevuus söivät kuitenkin nuoresta miehestä motivaatiota. Palkallista työtä en ole varsinaisesti koskaan tehnyt. Meille romaneille tyypillistä myyntityötä olen kuitenkin tehnyt. Olen ostanut markalla ja myynyt kahdella. Olen pärjännytkin siinä aika hyvin.

Sisälläni virtaa tumma ja hehkuva veri

Valde koki nuoruudessaan voimakkaammin syrjinnän vaikutukset. Useimmiten syynä oli eritoten etninen tausta.

– Läpi elämäni olen joutunut kohtaamaan kahdenlaista syrjintää ja rasismia. Joissakin tilanteissa se on kohdistunut siihen, että olen pyörä-

Valde toivoo, että voisi auttaa vähäosaisia romaneja ja perustaa heille hoitokodin. Hän näkee ympärillään kaltoin kohdeltuja romaneja, jotka elävät huonoissa oloissa.

tuolilla kulkeva, joissakin taas siihen, että olen romani. Ne ovat kasvattaneet minusta sen, mikä olen tänään.

– Eniten minua ovat satuttaneet oma yhteisöni ja toiset pyörätuolia käyttävät henkilöt. Olen kokenut kuuluvani vähemmistöön vähemmistön sisällä. Vaikka olen tunnetasolla kasvattanut toleranssin syrjintään, kuitenkin se sattuu joka kerta.

– Onneksi asioissa on myös tapahtunut edistystä. Ihmiset ovat muuttuneet suvaitsevaisemmiksi. Ennakkoaluot ja pelot ovat vähentyneet tai ainakin sivistyneet. Siitä huolimatta syrjintää tapahtuu mitä

kummallisimmissa paikoissa ja mitä kummallisista syistä. Toisinaan ei tiedä, pitäisikö itkeä vai nauraa.

– Vammaisuudesta ja tietynlaisista rajoitteistaan huolimatta Valdesta huokuu avoimuus ja voimakas temperamentti. Hän kokee itsessään olevan vahvuuden, hyväksymisyyden, olevan myös heikkous.

– Jos minulla olisi mahdollisuus, toteuttaisin yhden suurimmista unelmistani: perustaisin hoitokodin vähäosaisille romaneille. Näen ympärilläni useita kaltoin ja väärin kohdeltuja romaneja, jotka elävät huonoissa oloissa. Tahtoisin

auttaa heitä.

– Minut tekee onnelliseksi se, kun näen jonkun ihmisen olevan sydämeästään onnellinen.

– Elämäni paras asia ja kiitos on se, että olen päässyt ylös sängyn pohjalta. Pystyn liikkumaan sähköisen pyörätuolin avulla toisten ihmisten kesken. Voin olla sairaalan sijasta kotona rakkain perheeni luona, iloitsee Valde.

Haastateltavan oikea nimi ei ole Valde. Hän ei halua esiintyä jutussa oikealla nimellään.

TEKSTI MERTSI ÄRLING
KUVA VESA AALTONEN

Syrjintää ja tasa-arvoa edistetään LAILLA JA SOPIMUKSILLA

Naisia ja miehiä tulee kohdella tasa-arvoisesti eikä ketään ei saa syrjiä. Monet kansalliset sopimukset on tehty taakaamaan, että ihmisten perusoikeudet toteutuisivat.

Tasa-arvon ja syrjintäkiellon periaatteet on kirjattu kaikkiin kansainvälisiin ihmisoikeusasiakirjoihin ihmisoikeuksien toteuttamista määrittelevinä peruseriaatteina. Tasa-arvon periaatteet edellyttävät, että ihmis- ja perusoikeudet on taattava kaikille ihmisille tasa-arvoisesti ilman henkilökohtaisia syrjintää. Tasa-arvon ja syrjintäkiellon perusteet on kirjattu myös Suomen perustuslain perusoikeusluetteloon.

Kaikenlaisen naisiin kohdistuvan syrjinnän poistamiseksi on tehty myös kansainvälisesti yleinen sopimus. Se puuttuu sukupuolen perusteella tapahtuvaan syrjintään, poissulkemiseen tai rajoittamiseen, jonka vaikutus tai tarkoitus on heikentää naisille kuuluvia yhtäläisiä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. Sopimuksen tarkoituksena on

toteuttaa tasa-arvo naisten ja miesten välillä ja estää naisien syrjintää, erityisesti sellaiset syrjinnän erikoismuodot kuten pakkoavioliitot, perheväkivalta ja heikommat mahdollisuudet päästä koulutukseen, terveydenhoitoon ja yhteiskuntaelämään sekä työsyryntää.

Työmarkkinoilla ei saa syrjiä

Kansainvälisen työjärjestö ILO:n työmarkkinasopimus koskee ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvaa syrjintää. Siihen sitoutuneet valtiot kehittävät ja noudattavat politiikkaa sillä tavalla, että se edistää yhtäläisten mahdollisuuksien luomista ja tasavertaista kohtelua työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisessa. Suomi on sitoutunut näihin sopimuksiin.

Lisäksi monissa muissa sopimuksissa on kohtia, joissa on hyväksytty erilaisia positiivisia tukitoimia, jotta erilaisten ryhmien heikompa asemaa yhteiskunnassa voidaan parantaa ja siten edesauttaa tasa-arvon toteutumista.

On hyvä myös muistaa YK:n yleismaailmallista ihmisoikeuksien julistusta. Se ei ole oikeudellisesti sitova, mutta periaatteellinen ihmisoikeusasiakirja. Julistuksen pääperiaatteita on vuosien varrella opittu pitämään normeina, joita kaikkien valtioiden pitäisi kunnioittaa. Lähtökohdiana on se, että ihmis-

oikeudet kuuluvat kaikille ihmisille osana ihmisarvoa. Kuitenkin vain kaikkein tärkeimpiä ihmisille kuuluvista oikeuksista kutsutaan ihmisoikeuksiksi. Ne ovat jakamattomia ja luovuttamattomia, ne eivät voi kuulua kenellekään vain osittain.

Euroopan Neuvoston ohjeita tasa-arvoisesta kohtelusta

EU:n sopimuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot huolehtivat siitä, että miehille ja naisille maksetaan samaa palkkaa samanarvoisesta työstä. On laadittu direktiivit myös palkkaehtojen tasa-arvoisuudesta sekä naisten ja miesten tasa-arvoisesta kohtelusta. Saman tai samanarvoisen työn palkkaperusteisiin vaikuttavat tekijät ja ehdot eivät saa sisältää suku-

puoleen perustuvaa syrjintää. Lisäksi miehiä ja naisia tulee kohdella tasa-arvoisesti työoloissa. Heille tulee antaa tasa-arvoiset mahdollisuudet päästä työhön, ammatilliseen koulutukseen ja edetä uralla. Minkäänlaista sukupuolista syrjintää ei saa esiintyä valintaperusteissa tai työssä etenevien ehtoissa.

Tasa-arvoisuus työssä

Suomen perustuslaissa on syrjinnän kieltoa koskeva säännös. Lain 6 pykälän 2. momentissa todetaan, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan mm. sukupuolen perusteella.

Rikoslaissa on työsyryntäpykälä, jonka mukaan työnantaja tai tämän edustaja on tuomittava työsyrynnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuukaudeksi kuukaudeksi silloin, kun työpaikasta ilmoitettaessa, ilman hyväksyttävää perustetta asettaa työnhakijan tai -tekijän epäedulliseen asemaan mm. sukupuolen perusteella.

Tasa-arvolalla turvataan sukupuolten tasa-arvoisen kohtelu erityisesti työelämässä. Lain mukaan työnantajalla on velvollisuus edistää työelämässä sukupuolten tasa-arvoa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Syrjintä välittömästi tai välillisesti sukupuolen perusteella on kielletty. Tasa-arvolain toteutumista valvoo tasa-arvo-

valtuutetun toimisto. Työnantaja voidaan tuomita maksamaan rahallinen hyvitys lain rikkomisesta syrjitylle työntekijälle.

Naisten ja miesten tasa-arvon toteutuminen on koko yhteiskunnan edun mukaista. Kansan henkiset voimavarat tulevat tehokkaimmin käyttöön yhteiseksi hyväksi, kun molemmat sukupuolet voivat tasavertaisesti osallistua yhteiskunnan eri tehtäviin, ja kun eri ihmisten tarpeet otetaan parhaiten huomioon.

Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus vaatii, että tasa-arvo saavutetaan ja sukupuoleen perustuva syrjintä estetään kaikilla elämänoilla. Loppujen lopuksi ei kuitenkaan ole kysymys miehestä tai naisesta, vaan siitä, että vallan ja vastuun hyvin kantava ihminen hoitaa työnsä

KATJJA ÄRLING

*Lähteet:
www.mol.fi
www.tasa-arvoklinikka.fi
www.finlex.fi
Lehto, Anna-Maija (1999): Tasa-arvo työoloissa. Tilastokeskus.
Laheima, Elina (2006): Menestyjiä ja kestäjiä? Suomalaiset työt koulussa. Teoksessa Sukupuolen politiikka. Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa. Otava.*

Romano Mission toimintamuodot

Romano Mission toiminta-ajatuksena on toimia valtakunnallisena lastensuojelun, sosiaalialan, hengellisen työn sekä koulutusalan palvelujärjestönä romaniväestön keskuudessa. Romano Missio toimii yhteistyössä ev.lut. kirkkojen, kuntien, valtion ja eri järjestöjen kanssa.

Lastensuojelutyö

Ylläpitää 16-paikkaista lastenkotia Hämeenkoskella ja 10-paikkaista pienryhmäkotia Martinkylässä.

Sosiaali- ja diakoniatyö

Yleistä ohjausta ja neuvontaa asunto-, työllisyys-, koulutus- sekä muissa sosiaalialan kysymyksissä. Lausunnot viranomaisille sekä luennot.

Hengellinen toiminta: mm. romaneille suunnatut jumalanpalvelukset – myös romanikieliset.

Projektit

Toimintasuunnitelmia eri sektoreilla.

Perhetyöprojektin tarkoituksena on kehittää ja luoda palveluita romaniperheille, jotka ovat asiakkaina lastensuojelussa.

Julkaisutoiminta

Julkaisee neljä kertaa vuodessa valtakunnallisen Romano Boodos -lehden

Stipendirahasto

Myöntää pienekhöjä stipendejä kannustukseksi koulutusta hankkiville romaninuurille.

Vastanottoja maksua postinmaksun

ROMANO MISSIO
Tunnus 5007555
00003 VASTAUSLÄHETYS

PALVELUKORTTI

- Kyllä, tilaan Romano Boodos -lehden (4 numeroa/vuosi, vuosikerta 15 euroa)
- Kestotilaus (laskutus vuoden välein)
- Olen uusi tilaaja
- Liityn Romano Mission jäseneksi (jäsenmaksu 16 euroa/vuosi, sisältää jäsenetuna Romano Boodos -vuosikerran)

LEHDEN SAAJA _____

Lähiosoite _____

postitoimipaikka _____

LEHDEN MAKSAAJA, ellei sama kuin edellinen

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postitoimipaikka _____

Päiväys _____ / _____ 20 _____

Paikkakunta _____

Allekirjoitus _____

Tilaukset myös puh. (09) 351 1366 klo 9-15)

KÄHEÄ-ÄÄNINEN TYTTÖ KERTOO ROMANIEEN HISTORIAA

Riikka Tanner – Tuula Lind: Käheä-ääninen tyttö. Kaalengo tsaj. 287 s. Tammi 2009.

Romanihistoriaan perehtynyt Panu Pulma punnitsi Helsingin Sanomien kaikin puolin kiittävässä arviossa Käheä-äänisen tytön myös historian tutkimuksen kannalta merkittäväksi, sillä kirja tuo uutta tietoa erityisesti sodanjälkeisistä oloista.

Pulman sanoin: ”Aikaisempi historian tutkimus ei ole havainnut, miten systemaattisesti säännöstely-, poliisi- ja työoimaviranomaiset rekisteröivät Suomen romanit ja miten tiiviissä yhteistyössä romaneita epäiltiin ja seurattiin.”

Kun kirjassa on noin paljon

uutta alan erikoistuntijalle, jää vain arvattavaksi, miten paljon uutta tietoa kirja sisältää kaltaiselleni sivustaseuraajalle. Kirjassa lomittuvat yleinen ja yksityinen taso, makro ja mikro. Yleisellä tasolla käsitellään Suomen romanien oloja ja tapoja viime vuosisadalla, lähemmin seurataan erään Karjalan kannakselle asettuneen romanisukuhaaran – Säkijärven Åkerlundien – kohtelua ja kohtaloita, joihin kietoutuu yksityisin taso, Tuula Lindin tarina.

Jos on mustalaisia historian sivu Suomessa syrjitty, Kansaksella heillä oli verrattain vakaat olot. Siellä mustalaisen erikoistaidoille oli vakuituneet markkinat. Sitä kohtalokkaampi oli evakuoitu. Silloin heiltä vietiin kaikki, eikä korvaukseksi herunut käytännössä mitään verrattuna

esimerkiksi muuhun siirtoväkeen. Evakkomustalaiset putosivat kaksimattaiseen paarialoukkuun. Tämän päälle tuli viranomaisten vaino ja järjestelmällinen pyrkimys sulauttaa romanien tulevat sukupolvet valtaväestöön. Lapset otettiin huostaan ja temmattiin juuriltaan tarkoista varten perustettuihin erityislastenkoteihin (sen sijaan, että koko romaniväestölle olisi tarjottu sosiaalisesti elinkelpoiset ja inhimilliset puitteet). Tästä nollapistestä alkaa vuonna 1952 syntyneen Tuulan selviytymistarina.

Tätä taustaa vasten tulee ymmärrettävämmäksi sinänsä vaikeasti avautuva romanien perinteinen puolustuskeino sortoa vastaan. Paha maailma pidetään loitolla käpertymällä valtakulttuurista jyrkästi erottautuvaan tapakulttuuriin, jota leimaavat ankarat kiellot ja fundamentalistiset pakot. Kirjasta välittyy selkeästi, millaisen repeämän ja hajaannuksen perinteiseen romanikulttuuriin sodanjälkeinen politiikka sai aikaan.

Suomi ja maailma ovat muuttuneet puolessa vuosisadassa. Valkolaisten Suomikaan ei ole enää maatalousvaltainen yhteinäskulttuuri eivätkä mustalaiset enää viettä kiertävää leirielämää. Siksi on luultavaa, että romanienkin tiukassa tapakulttuurissa on vähitellen tapahtumassa joustoa ja luonnollista lähenemistä, erityisesti koulutuksen ja muun arkisen kanssakäymisen kautta.

Käheä-ääninen tyttö on hyvin kirjoitettu ja onnistuneesti rakennettu. Jotenkin mieleen tuli Norman Mailerin klassikko Yön armeijat, jossa on kiehtovasti yhdistetty tietyn historian kuvaamiseen kaksi lähestymistapaa, ”historia romaanina ja romaani historiana”, kuten Mailerin teoksen alaotsikko kuuluu.

Tuulan oma ääni sekä mustalaisen historian vaiheiden ja tapojen kuvaus ja niihin sisältyvät kriisit ja murrokset lomittuvat Tannerin ja Lindin kirjassa hienoksi kertomukseksi. Ja ikään kuin soolona tästä kuoroiteoksesta kohoaa käheä ääni kaikkien kuuluville, joilla on sydäntä kuunnella.

Anssi Sinnemäki

Kirjoittaja on 61-vuotias filosofian maisteri ja kirjallisuuskriitikko, jolta on viimeksi ilmestynyt teos Pyhät paikat ja muita kirjoituksia (2007).

Poliisikoulutuksessa vahvistetaan eri kulttuurien tuntemusta

Poliisiksi opiskelevat perheittävät monikulttuurisuuteen jo opiskeluaikana. Romanikulttuuriin liittyviä asioita on tuleville poliiseille opetettu jo pitkään.

Mika Kyrönviita ja Malla Laiti huolehtivat poliisiksi opiskelevien monikulttuurisuuskoulutuksesta.

Eri kulttuurit tutuksi jo opintojen alussa

Perusopintojen ensimmäisen jakson teemana on yhteiskunnan toimintaperiaatteet. Jakson aikana pohditaan mm. poliisin asemaa ja tehtäviä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tarkastellaan poliisietikkaan liittyviä kysymyksiä ja mm. ammattitaitoisen hyvän poliisin ominaisuuksia. Opintojen alussa käsitellään myös monikulttuurisuuteen liittyviä asioita. Koulutuksessa halutaan vahvistaa eri kulttuurien tuntemusta ja antaa valmiuksia tuleviin kohtaamistilanteisiin poliisin työssä. Poliisi pyrkii ottamaan työssään huomioon asiakaskunnan etnisen taustan ja kulttuurin. Tulevaisuudessa poliisien joukossa on yhä enemmän etniseltä taustaltaan erilaisia henkilöitä; poliisihallinnossa työskentelee nykyään esimerkiksi useita romaneja.

Monikulttuurisuus-teemana liittyen perheittävyyttä annetaan myös romanikulttuurista. Koulutuksessa tuodaan esille romanien historiaa ja kulttuuria sekä keskustellaan erilaisista käytännön kohtaamistilanteista. Romanikulttuurista tiedotamisella on jo pitkät perinteet poliisin koulutuksessa; 2000-luvulla aihe on kuulunut jokaisen peruskurssin opintoihin. Yli viiden vuo-

den ajan vieraanamme on käynyt Malla Laiti, joka työskentelee Etelä-Suomen lääninhallituksessa romaniasiaain neuvottelukunnan sihteerinä. Yhteistyö Malla Laitin kanssa on ollut antoisaa: poliisiopiskelijat ovat saaneet tietoa romanikulttuurista ja opiskelijoiden palaute on ollut varsin myönteistä.

MIKA KYRÖNVIITA
ylikomissario, Poliisiammattikorkeakoulu

Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto

Tutkinto syventää romanikysymysten kanssa työskentelevien henkilöiden osaamista ja tarjoaa ammattinimikkeen esim. kunnan ja järjestöjen romanityössä toimiville. Tutkinto mahdollistaa myös erikoistumisalueen niille, joilla on jo joku muu ammatillinen tutkinto.

Opinnot koostuvat lähi- ja etäopiskelusta sekä työssäoppimisesta. Koulutuksen voi suorittaa monimuoto- tai oppisopimuskoulutuksena. Opintojen kesto on 1-2 vuotta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan. Koulutus alkaa 14.9.2009.

Hakulomakkeet ja esitteet

Opintosihteerä Jyri Welling, puh. 044 358 8966 tai so.opintotoimisto@seurakuntaopisto.fi.

Soita ja kysy lisää!

Kathy Metsälä, puh. 044 712 4980 | Riikka Tassi, puh. 044 906 3233 | Sirpa Pöllönen, puh. 044 712 4970 (oppisopimusasiat).

www.seurakuntaopisto.fi

seurakuntaopisto

Seurakuntaopisto | Järvenpää | puh. (09) 2719 61

Toiminnanjohtajan palsta

Taantuma koettelee myös romaniperheitä

Kesänmakuinen tervehdys teille Romano Boodoksen lukijat. Kevät on vaihtunut kesäksi. Muutaman päivän sisällä luonto on herännyt, koi-uuissa on jo lehdet ja voikukat ovat valloittaneet tienpientareet. Aina kesäntulo tuntuu yhtä ihanalta ja piristävältä. Kevään ja kesän tulo muistuttaa minua myös siitä, että uusi alku on uusi mahdollisuus. Vä-lillä kuljemme varjojen polkuja, välillä valo voittaa ja elämä jatkuu.

Kevät on ollut kiireistä aikaa keskustoimistolla. Lastensuojelutyö on toimintamme kivijalka. Siihen olemme keskittyneet entistä vahvemmin. Taloudellinen taantuma on ajanut monia romaniperheitä suuriin vaikeuksiin ja vaikeudet heijastavat erityisesti lasten elämään.

Osa romaneista olettaa, että Romano Missio on ”sosiaalitoimisto”. Meiltä pyydetään päivittäin taloudellista tukea.

Vaikka kuinka haluaisimme auttaa, resurssimme ovat todella rajalliset. Toisinaan avunpyytäjältä kuuluu äkäisen lausituksen ”Ettehan te auta kuin rikkaita”. Kun kyselee soittajalta tarkemmin, mistä tällainen mielikuva on syntynyt, siihen ei löydy vastausta. Ne pienet avustamismahdollisuudet, joita meillä on, olemme pyrkineet auttamaan ahdingossa olevia vanhuksia ja joitakin sairauksien kanssa kamppailevia romaneita.

Perhetukityöprojektille on ollut viime aikoina erityistä tilausta. Olemme pitäneet säännöllisesti miesten ja naisten iltoja, joissa olemme tarjonneet keskustelujen välityksellä välineitä vanhemmuuteen. Tapaamisissa on kiinnitetty erityisesti huomiota myös omaan jaksamiseen. Lastensuojeluyksiköissämme haluamme jatkossa kehittää lastensuojelun piiriin kuuluvien perheiden tukityötä. Molemmassa yksikössämme on erilliset asunnot, joihin pyrimme tarpeen vaatiessa ottamaan määrättyjä näitä perheitä. Perhetukityöhön perehtynyt työntekijä

tukee ja voimaannuttaa perheitä.

Hämeenkoskella sijaitseva Päiväkummun lastenkoti on vilkettä ja vippinää tulvillaan. Yli puolet 15 lapsesta on alle kouluikäisiä. Talossa vieraillessani ihailen aina kodin välitöntä, vauhdikasta ja pirteää ilmapiiriä. Lapset tulevat lähelle ja pienemmät kiipeävät syliin. Vä-lillä on vuorossa tanssiesitys tyttöjen huoneessa ja toisinaan huone täyttyy iloisesta laulusta ja naurusta. Tunnelma nappaa mukaansa ja valloittaa. Päiväkumpulaiset tekevät hienoa työtä lasten kanssa.

Kotimäen vastaavana ohjaajana toiminut sosionomi Auvo Vainikainen siirtyi maaliskuussa uusiin tehtäviin ja vastaavaksi ohjaajaksi nousi talon sisältä diakoni-sosionomi Anne Snellman. Sosionomi Pia Valtonen aloitti huhtikuussa Kotimäen pienryhmäkodin johtajana. Hän on työskennellyt 1990-luvulla Kotimäessä, lisäksi hän tuntee romanikulttuurin. Pia on tarmokas ja ener-

ginen nuori nainen.

Kotimäessä panostetaan lasten terapiaan, ja uusien työntekijöiden joukossa on psykiatriseen työhön sekä erityisopetuksen perehtyneitä henkilöitä. Anne Snellman jatkaa vastaavana ohjaajana. Kotimäkeläiset ansaitsevat myös lämpimät kiitokset työstään.

Lahdessa sijaitseva pienryhmäkotiimme on vuokrattu toistaiseksi Lahden kaupungille.

Huhtikuussa ilmestyi

Tammen kustantama Tuula Lindin ja Riikka Tannerin kirja Käheä-ääninen tyttö. Tässä lehdessä voitte lukea Anssi Sinnemäen kirjoittaman arvion teoksesta. Sosionomi Janette Grönforsin tekemä selvitys lastenkodissa kasvaneista romaneista valmistui huhtikuussa.

Syksyn aikana järjestämme seminaarin, jossa käsittelemme näistä julkaisuista esiin nousseita asioita. Ilmoitamme seminaarista lähempänä ja toivomme erityisesti, että siihen osallistui-

si lastenkodissa kasvaneita romaneita.

Olemme tehostaneet yhteistyötä eri tahojen kanssa. Teemme nykyään tiivistä yhteistyötä esim. vähemmistövaltuutetun toimiston ja alueellisten romaniasian neuvottelukuntien kanssa. Yhteistyö kantaa hedelmää ja se helpottaa useamman työtaakkaa. Siten vältymme myös turhalta päällekkäisyydeltä.

Saakoon kesä olla lämmin ja valoisa. Tuokoon se sydämiimme iloa ja voimaa.

Jatketaan yhdessä!

Tuula Åkertund

Tiukulan Manne maailmalla

Joka muistaa vielä Tiukulan lastenkodin Valtimolla Pohjois-Karjalassa, hän muistaa varmaan myös Manne Lindin. Manne vietti koko lapsuutensa ja nuoruutensa silloisen Mustalaislähetyksen lastenkodissa lähes sen perustamisesta lähtien aina sen lakkauttamiseen saakka. Ja tiukulalaiseksi mies tunnustautuu edelleen, täytettyään toukokuun lopulla 50 vuotta.

Tämä Mannen tunnus tulee Amerikasta asti. 20 vuotta Manne on ollut "rapakon takana" ja viihtyy työssään Womelsdorfin lastenkodissa Pennsylvaniassa Yhdysvalloissa. Hänen kutsumuksenaan on vuorostaan tarjota lastenkotilapsille hoivaa ja huolenpitoa.

Ja kuinka ollakaan: vaikka Manne onkin maailmalla, on hän löytänyt kodikseen pienen 2000 asukkaan maaseutukaupungin Womelsdorfin.

Mannesta puhuttaessa on liian laimeaa sanoa, ettei uskoi hänen tulleen "miehen ikään". Meille hänet tunteville hän pysyy aina iloisena, leikkivänä, tuntevana ja ystävällisenä lapsena. Hänestä huolehtiminen lapsena, nuorena ja nyt aikuisena on ollut turhaa huolehtimista. Mies on pikeminkin kantanut huolta meistä muista, oltiinpa sitten aikuisia tai lapsia.

Tiukulan joulut muistissa

Syntyjään helsinkiläinen Manne tuli Tiukulan lastenkotiin 1960-luvulla. Hän oli niitä Tiukulan "peruslapsia", joita ei tarvinnut heitellä lastenkotisijoituksesta toiseen, vaan jotka saivat kodinomaiset olosuhteet ja pysyivät ihmisuhteet.

-En ole tiennyt vanhemmistani kovin paljon. Isä kuoli, kun olin pikkupoika. Yhteydet äitiini sain vasta paljon myöhemmin. Hän kuoli muutama vuosi sitten, Manne kertoo. Tuula-sisarensa kanssa hänellä on ollut yhteys jo pidemmän aikaa.

Tiukulasta hänellä on lukemattomat määrät lapsuus-

Manne Lind kotipuhissa Tiukulassa 1970-luvulla

nuoruusmuistoja.

- Joulut olivat meillä mieleenpainuvia; niissä korostui erityisesti meidän lasten ja henkilökunnan yhteenkuuluvuus. Ja mikä oli Tiukulassa aivan erityisen hyvää, oli ruoka, muistaa Manne.

Minulla itselläkin on mukava muisto Tiukulan joulun ajasta myös. Harjoittelimme lasten ryhmällä Tiernapoika-esitystä. Manne oli siinä itseohjeutettuna Herodeksena. Kiertelimme useissa joulujuhlissa Valtimolla, Nurmeksessa ja Kajaanissa asti. Saimme kokoon kesän Lapin-retken rahat.

Linja-autokuskin vaikea työsaanti

Manne kävi kansakoulunsa Tiukulan lähellä Ylä-Valtimon koulussa. Parhaimmillaan lastenkotilapsia oli koulussa samaan aikaan kymmenkunta.

- Yksi opettaja oli rasisti, on Mannen sanottava. Ja jatkaa heti, että monet opettajat eri kouluissa ovat olleet hyviä ja ennakkoluulottomia romani-
poikaa kohtaan.

Kansa- ja kansalaiskoulunsa jälkeen Manne suoritti maanviljelyskoulun Nurmeksessa, armeijan Kajaanissa, ja lähti sitten etsimään elämänuraa Etelä-Suomeen. Tukena ja turvana oli Mustalaislähetyksen Päiväkummun lastenkoti.

- 1980-luvun alussa olin Rajamäellä linja-auton kuljettajakurssilla. Siellä opettajat suhtautuivat minuun ihan kivasti. Mutta kun kurssin päättyessä piti saada harjoittelupaikka, ei sitä minulle järjestynyt.

- Vihdoin löytyi yksi yritys, jossa sain olla kuusi viikkoa töissä. Sitten järjestyi kesätöitä Lahdesta, kun olin hakemasta päästyänikin hakenut. Linja-autonkuljettajan töitä minulle luvattiin kahteenkin paikkaan, mutta kun kävi ilmi että olen romani, ei se onnistunutkaan. Minua ei hyväksytty harjoittamaan koulutustani vastaavaa ammattia, koska olen romani.

Womelsdorfin lastenkoti

Tämä kokemus oli suurena syynä siihen, että Manne pakkasi

Manne Lind on matkailut paljon maailmalla. Kuva Australian-matkalta viime vuonna.

laukkunsa ja lähti Amerikkaan tuttavansa luo kesällä 1984. Tämä ensimmäinen reissu kesti 15 kuukautta. Jo silloin syntyi ajatus siitä, että Amerikasta on tuleva hänen uusi kotimaansa. Työpaikka järjestyi Womelsdorfin lastenkodista Pennsylvanian osavaltiosta. Manne on suuren lastenkodin autonkuljettajana.

- Kuljetan lapsiamme päivittäin kaikkeen mahdolliseen: kouluun, lääkäriin, perheneuvotteluihin, bussiasemille, kun lapset menevät viikonloppuillille. Joskus työpäivät ovat pitkiä, joskus lyhyempiä. Lisäksi minulla on viikonlopputyö suuressa huvipuistossa.

Vapaa-aikanaan Amerikan Manne harrastaa uintia, golfia, urheilun seuraamista ja ennen kaikkea matkailua. Hän on käynyt suuren valtion 25 eri osavaltiossa. Vuosi sitten hän oli kolmen viikon matkalla Austra-

liassa ja muutama vuosi sitten Euroopassa Unkarissa ja Saksassa. Manne vietti Suomessa 40-vuotisjuhlia, ja silloin oltiin koolla koko Tiukulan entisten asukkaiden joukolla.

Amerikan romanit sulautuneet valtaväestöön

Amerikan romanit ovat sulautuneet valtaväestöön niin että heitä ei voi erottaa. Romaneilla ei ole omia kansallisia vaatteita eivätkä he ole niin sukurakkaita kuin Euroopassa olevat romanit.

Mutta suomalaisia juuriin entinen Tiukulan lapsi ei ole unohtanut eikä haluakaan unohtaa.

- Olen ylpeä siitä että olen suomalainen täällä isossa maassa. Kun katselen esimerkiksi olympiakisoja, olen aina

suomalaisten puolella, tunnustaa Manne.

- Palaanko joskus takaisin Suomeen? En tiedä sitä. Euroopan maissa on joitakin, joissa voisია asua tulevaisuudessa, hän sanoo arvoituksellisesti.

Suomen kieltä ei Manne ole unohtanut. Laaja ystäväpiiri Suomessa saa säännöllisesti postia mieheltä.

50-vuotispäiväänsä Manne viettää kaikessa rauhassa.

- Ikä on vain numeroita. Parasta elämässä ovat ystävät ympäri maailmaa. Mitään muuta en toivo kuin onnellisuutta ja rauhaa ihmisten kesken, sanoo juuri 50 vuottaan täyttänyt Amerikan Manne.

NILO NISKANEN

Tiukulan entisen lastenkodin entinen johtaja